

Дом-музей паэта.

На гэтым тыдні споўнілася сто гадоў з дня заснавання дома-музея Адама Міцкевіча ў Навагрудку. Аб тым, чаму гэтая сядзіба можа прэтэндаваць на званне найстарэйшай культурнай установы ў Беларусі, і чым сёння жыве колішняя калыска класіка, распавядае “К”.

“Ён дораг нам, як першае каханне...”

Помнік Адаму Міцкевічу ў Мінску.

Працяг тэмы — на старонках 3, 7.

Соцыум

ТАМ, ДЗЕ ВУЧАЦЬ МАЙСТРОЎ ЭКРАНА

Сёлета факультэт экранных мастацтваў БДАМ святкуе 10 гадоў. Пра тое, якіх спецыялістаў выпускае і з якімі праблемамі сутыкаецца факультэт, распавядае дэкан Павел Іванов.

ст. 4

Суботнія сустрэчы

ДЫРЫЖОР З “КАПЕЛЮШОМ...”

24 верасня ў Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры — прэм’ера оперэты “Кароль вальса”. Чытайце пра цікавыя рэбусы новага спектакля.

ст. 6

Гістарыёграф

МУСІЦЬ БЫЦЬ ЗРУЙНАВАНЫ?

“К” распавядае гісторыю маёнтка Кавалёўшчына, якому Стоўбцы сёння пасутнасці абавязаны сваім нараджэннем.

ст. 14

Чытанне ў трэндзе

Гэты тыдзень у нашай краіне прайшоў пад эгідай правядзення агульнарэспубліканскага Дня бібліятэк. Насамрэч, бібліятэчная справа ў культурных кантэксце і пасення застаецца важкай і патрэбнай.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Дзень бібліятэк, як вядома, адзначаецца ў нашай краіне 15 верасня, а сама бібліятэкі цяпер з'яўляюцца буйнымі інфармацыйна-культурнымі цэнтрамі, што выконваюць шмат задач. Дэвіз што: па дадзеным за 2019 год кожны трэці беларус з'яўляўся карыстальнікам бібліятэкі, а агулам летась чытачам бібліятэк было выдана "на рукі" больш за 56 мільёнаў экзэмпляраў кніг, часопісаў і іншых сродкаў інфармацыі. Карацей кажучы, чытанне сёння робіцца трэндам, прычым, як на папяровых, так і на віртуальных носбітах інфармацыі.

Да таго ж, як адзначыў падчас прэс-канферэнцыі з нагоды Дня бібліятэк намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Аляксандр Суша, сёння, у сувязі са змяненнем інфармацыйных працэсаў у грамадстве бібліятэкі працягваюць праходзіць складаны, але важны працэс трансфармацыі.

— Так, на сёння ў краіне дзейнічае звышсямі тысяч бібліятэк, яны прысутнічаюць фактычна ва ўсіх ведамствах дзяржаўнага кіравання краіны, — зазначыў Аляксандр Суша. — На пачатак гэтага года ў сістэме Міністэрства культуры налічвалася 2524 бібліятэкі. Акрамя таго, бібліятэчны фонд краіны ўключае каля 180 мільёнаў фізічных дакументаў, а фонд Нацыянальнай бібліятэкі — звыш 10 мільёнаў.

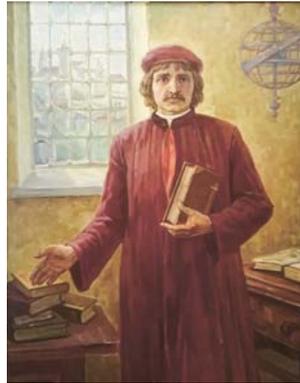
Адна з галоўных трансфармацый, па словах Аляксандра Сушы, — гэта выхад бібліятэк у новую, віртуальную прастору. Зразумела, чытачы ідуць і ў рэальныя бібліятэкі, але ў іх расце колькасць віртуальных наведванняў, прычым рост адзначаецца штогадова. Акрамя таго, пашыраецца геаграфія віртуальных наведванняў: на сайты беларускіх бібліятэк завітваюць госці не толькі з Еўропы ці ЗША, Аўстраліі ці Кітая, але нават і з такіх экзатычных краін, як Зімбабвэ, Куала-Лумпур, Танзанія.

— Дадам, што ў бібліятэцы значна развіўся спектр інфармацыйных паслуг і рэсурсаў, — расказаў Аляксандр Суша. — Напрыклад, набыта база дзыхавых буйнейшых распрацоўшчыкаў і агрэгатаў з зойга свету, адкрываюцца новыя рэсурсы ў анлайн-доступе, таксама палепшылася сфера віртуальнага кансультавання. Для любога ахвотнага даступна асноўная навуковая перыядыка, публікацыі, дысертацыі і іншыя дакументы з усяго свету.

Напрыканцы астаецца толькі дадаць, што з нагоды Дня бібліятэк "К" таксама далучаецца да афіцыйных і неафіцыйных віншаванняў на адрас усіх бібліятэкараў нашай краіны і жадае ўсім супрацоўнікам бібліятэчнай справы моцнага здароўя, плёну, дабрабыту, рэалізацыі творчых задумаў і планаў! Са святам, дарэчы, нашы сябры, калегі і пазаштатныя карэспандэнты!

K

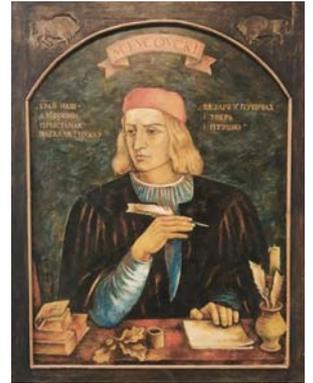
Тыя, хто нёс святло

I.Малеціна. "Скарына ў Празе".

Г. Паплаўскі "Сімяон Полацкі".

В. Барабанцаў. "Партрэт Міколы Гусоўскага".

Л. Шчамялёў. "У. Караткевіч".

4 верасня ў Гарадской мастацкай галерэі твораў Л.Д. Шчамялёва распачала працу выстава жывапісу, графікі і скульптуры "Асветнікі зямлі беларускай".

Антон РУДАК

Уэкспазіцыі прадстаўленыя творы з фонду Музея гісторыі горада Мінска, Мемарыяльнага музея-майстэрні З.І. Азгура, Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, а таксама з фонду Беларускага саюза мастакоў.

За кожным літаратурным творам, за кожнай

кнігай стаяць асобы яе аўтара, выдаўца, друкара, разгортваецца гісторыя з'яўлення кнігі на свет і яе шляху да чытача. Кнігі на працягу стагоддзяў былі і застаюцца асноўнымі крыніцамі народнай памяці і ведаў аб гісторыі і культуры нашай спадчыне. Таму тэма пісьменства і асветніцтва здаўна знаходзіла адлюстраванне

Святы Губерт на вуліцах Гродна

У пятніцу 18 верасня ў Гродне адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльна-дэкаратыўнай скульптуры Святаго Губерта, які лічыцца апекуном горада. Побач з фігурай святаго можна ўбачыць і аленя, чыя выява размешчана на гербе Гродна.

Надзея КУДРЭЙКА

трычцікай побач з будынкам абласнога аб'яднання прафсаюзаў. Раней на гэтым месцы знаходзілася драўляная постаць турыста. Але яна выклікала спрэчкі і пэўную незадаволенасць гараджан, і ў выніку знікла з вачэй мінакоў. Месца вызвалілася, і цяпер там стаіць святы з аленем.

Губерт — каталіцкі святы, які жыве ў Францыі ў VII—VIII стагоддзях, заступнік паляўнічых, рыбакоў і леснікоў. Адданым хрысціянінам ён стаў пасля таго, як на паляванні ўбачыў знак, пасланы яму з нябёсаў, у выглядзе аленя з залатым крыжам паміж рогамі. І гэты алень, які скона цераз агароджу, якраз і з'яўляецца сімвалам Гродна, яго можна ўбачыць, нагадаем, на гербе горада.

Над стварэннем новага помніка працаваў вядомы гродзенскі скульптар Уладзімір Панцялеў — аўтар больш чым 20-ці скульптур, якія ўпрыгожваюць вуліцы гэтага абласнога цэнтра.

У Гродне ідэя пра ўстаноў-

ку помніка ў гонар Святаго Губерта, як кажуць, даўно лунала ў паветры. А сёлета на пачатку года, пры падрыхтоўцы да традыцыйнага Фэстывалу нацыянальных культур, які мусіў адбыцца на пачатку лета, было вырашана і падарыць гораду новую скульптуру. Але з-за пандэміі фестываль адмяніўся, і адкрыццё помніка прымеркавалі да Дня горада, які ў Гродне традыцыйна ладзіцца ў трэцюю суботу першага месца восені — сёлета гэта 19 верасня.

Па задуме аўтара, сама скульптура Святаго Губерта з аленем мае невялічкі памер — 85 сантыметраў, а вось поста-

мент для яе ў выглядзе калоны даволі высокі — 2 метры 20 сантыметраў, і такім чынам фігуру можна будзе ўбачыць здалёк.

Для ўрачыстай шчыромні адкрыцця новага помніка Гродзенскі гарадскі Цэнтр культуры падрыхтаваў канцэртную праграму, у якой выступілі квартал Гродзенскай дзіцячай школы мастацтваў імя Антонія Тызенгауза, узрэння студыя танцаў "Дзеці Галактыкі" Верцялішкаўскага Цэнтра культуры і саліст эстраднага калектыву "Струны сэрца" Яўген Кіслы.

Помнік у ракурсах. Фота Юліі БУХТА

КУЛЬТУРА

ШТОГТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Знавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; намеснік галоўнага рэдактара — Юры КАРПЕНКА; адказны скартар — Таццяна ПАЦЕНКА; рэдактар аддзела: Яўген РАПІН; апазданы рэдакцыі: Зміцер КЮРКЕВІЧ, Надзея ВУНІВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕВСКІ, мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД.
Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kult@kimpres.by. Адрас выдавецтва: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефон: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Факсімільны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў наведваюць прозвішча, поўнае імя і імя на бацьку, паштартны адрас (нумар паштарту, дату выдачы, кім і сап выданы паштарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зарплатны адрас.
Аўтарскія рупакі не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары несуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2020. Наклад 2947. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамольнасці.
Паплісана ў друк 18.09.2020 ў 19.00. Замова 2833.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

Л. Шчамял'еў. "На роднай зямлі"

М. Савіцкі. "Сейбіты".

У творчасці айчынных мастакоў, якія стваралі выразныя і пераканаўчыя вобразы беларускіх дзеячоў культуры розных эпох, якія паўплывалі на фарміраванне адметнага нацыянальнага светапогляду нашага народа.

На выставе "Асветнікі зямлі беларускай" прадстаўлены больш за сорак твораў мастацтва, сярод якіх жывапісныя партрэты, графічныя лісты, скульптурныя творы, выкананыя

такімі выдатнымі мастакамі, як Міхаіл Савіцкі, Леанід Шчамял'еў, Заір Азгур, Іван Міско, Гаўрыіл Вашчанка, Арлен Кашкурэвіч, Сямён Герус. У гэтых творах уасоблены вобразы хрысціянскіх багасловаў і волатаў думкі эпохі Адраджэння — Еўфрасіні Полацкай, Кірылы Тураўскага, Міколы Гусоўскага, Сымона Буднага, Францыска Скарыны.

Таксама ў галерэі можна пабачыць партрэты бе-

ларускіх асветнікаў XIX — пачатку XX стагоддзяў, якія стаялі ля вытокаў фарміравання беларускай літаратурнай мовы і зараджэння нацыянальнай літаратурнай класікі: Адама Міцкевіча, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Алаізы Пашкевіч, Максіма Багдановіча, Змітрака Бядулі, Максіма Гарэцкага, Кандрата Крапівы, Цішкі Гартнага.

Пасляваенны перыяд

развіцця нацыянальнай культуры знайшоў сваё адлюстраванне ў партрэтах Пімена Панчанкі, Уладзіміра Караткевіча, Ніла Гілевіча, Генадзя Бураўкіна, Івана Шамякіна, Васіля Быкава, Янкі Брыля, Рыгора Барадуліна, Івана Мележа, якія таксама можна пабачыць на выставе, якая працягнецца да 22 лістапада.

Фота аўтара К

Гукі і вобразы кірыліцы

Фрагменты экспазіцыі твораў С.Багласава

10 верасня ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў (Нярасава, 3) адбылася прэзентацыя праекта Сяргея Багласава "Вобразы гукаў славянскай азбукі".

Антон РУДАК

Сяргей Багласаў перадусім вядомы як архітэктар і рэстаўратар — менавіта ён з'яўляўся аўтарам праектаў аднаўлення Траецкага прад-

месця, мінскай ратушы і многіх іншых знакавых аб'ектаў у гістарычным цэнтры сталіцы. Па родзе сваёй прафесійнай дзейнасці, вывучаючы формаўтварэнне, архітэктар яшчэ ў 1970-я гады зацікавіўся гісторыяй узнікнення славянскай азбукі, а пазней развіў свае назіранні ў мастацка-лінгвістычную канцэпцыю, у рамках якой гукі кірыліцы прадстаўлены як вобразы, што з часам знайшлі адлюстраванне ў форме літар.

Сістэма запісу гукаў літарамі, якую мы сёння вы-

карыстоўваем, была вынайзденая старажытнымі фінікійцамі ў XV стагоддзі да нашай эры. Менавіта на яе падставе пазней стварылі свой алфавіт антычныя грэкі, а ў IX стагоддзі ўжо на яго падмурку стварылі славянскую азбуку візантыйскія асветнікі Кірыла і Мяфодзій.

Прадстаўлены праект налічвае дваццаць сем жывапісных работ, кожная з якіх адпавядае пэўнаму гуку, закардыраванаму ў візуальны вобраз, што грунтуецца на абрысах адпаведнай літары кі-

рылічнага алфавіту. Акрамя таго, кожная з работ суправаджаецца ўласным гукавым шэрагам слоў. Такім чынам, адметнасць гэтага праекта ў тым, што ён даследуе не тэкст ці слова, а гук і форму літар, спрабуючы знайсці адказ на пытанне, чаму яны выглядаюць менавіта так, а не інакш.

Своеасаблівы праект Сяргея Багласава можна пабачыць у НЦСМ да 11 кастрычніка.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ К

"Ён дораг нам, як першае каханне..."

Працяг. Пачатак на стар. 1

Антон РУДАК

Адзін з першых крокаў для ўшанавання памяці Міцкевіча быў зроблены ў Навагрудку ў 1903 годзе. Па словах дырэктара музея Мікалая Гайбы, дачка пісьменніка Марыя Гарэцкая-Міцкевіч прывезла з Варшавы мраморную шывільду з бюстам класіка, якую ўсталявалі ў касцёле Святога Міхаіла Арханёла. Што ж тычыцца самога дома Міцкевічаў, то хоць ён і згарэў у пажары ў 1881 годзе, але неўзабаве быў адноўлены на тым самым месцы. Будынак адгрываў у жыцці мястэчка нешаравую ролю — аж да пачатку XX стагоддзя тут жылі маршалкі павятовай шляхты.

ПАЧАТАК ДОЎГАГА ШЛЯХУ

Фрагмент экспазіцыі і гадзіннік з віленскага пакоя Міцкевіча

Ідэя мемарыялізацыі гэтага дома, звязанага з імем літаратурнага генія, нечаканым чынам з'явілася аkurat у бурныя гады рэвалюцыйных падзей і грамадзянскай дыса-вецка-польскай вайн. У той час, калі Навагрудак некалькі разоў пераходзіў з рук у рукі ад савецкай улады да польскай. З чарговым прыходам Чырвонай арміі, якая заняла Навагрудак 19 ліпеня 1920 года, павятовы рэвалюцыйны камітэт і выдаў загад за нумарам 40, датаваны 16 верасня:

"А) В гораде Новогрудке жил когда-то известный всему миру польский писатель и поэт Адам Мицкевич. После него остался дом, библиотека и прочее.

Б) Советская власть, являясь носителем культуры и света, помнит о тех, кто на этом поприще трудился, и память о них увековечивает, соблюдает и оберегает, вследствие чего приказывается:

§ 1. Дом, в котором жил Адам Мицкевич, со всей обстановкой и библиотекой, немедленно очистить от проживающей в нём публики и передать в ведение уездного отдела народного образования.

§ 2. Жилищному отделу в срочном порядке предоставить квартиры выселяемым из бывшего дома Мицкевича.

§ 3. Отделу народного образования немедленно приступить к организации в этом доме народного музея и библиотеки имени Мицкевича.

§ 4. Собрать все имеющиеся в уезде книги и прочие памятки про Мицкевича, и включить их в музей или библиотеку.

Примечание к § 1. Мебель и прочая обстановка, находящаяся в доме, поставленная туда после прихода наших войск, а равно и прочее, не имеющее отношения к Мицкевичу, может быть убрана".

Адметна, што загад гэты быў падпісаны старшынёй Навагрудскага рэўкама Станіславам Мертэнсам-Скульскім, які пазней зрабіўся першым мужам знакамітай Веры Харужай. Аднак вайна працягвалася, і 1 кастрычніка 1920 года ў Навагрудак зноў увайшла польская воіскі — горад амаль на два дзесяцігоддзі апынуўся ў складзе адноўленай польскай дзяржавы. Справа арганізацыі музея прыпынілася — але толькі да часу.

Факультэт экранных мастацтваў з'явіўся ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў 10 гадоў таму. Такім чынам, сёлета наша нацыянальная кіна- і тэлешкола святкуе невялічкі юбілей. Пра тое, чым жыве гэты параўнальна новы і сучасны факультэт, якіх спецыялістаў выпускае, з якімі праблемамі сутыкаецца і якімі дасягненнямі ганарыцца, мы пагаварылі з дэканам Паўлам ІВАНОВЫМ, які ўзначальвае факультэт з самага першага яго дня. Сам Павел Уладзіміравіч мае багаты прафесійны вопыт — па першай адукацыі ён акцёр і іграў у тэатрах, у сценах нашай жа Акадэміі атрымаў прафесію “рэжысёра драмы”, ставіў спектаклі ў розных гарадах Беларусі, многа гадоў быў галоўным рэжысёрам маладзёжнай рэдакцыі Беларускага тэлебачання. Лаўрэат кінафестывалю, сцэнарыст, драматург, і вось ужо амаль 20 гадоў педагог, якому ёсць чым падзяліцца са студэнтамі, ёсць чаму навучыць, і за якіх ён адказвае не толькі па абавязку, але і як старэйшы калега ў творчай справе.

Надзея КУДРЭЙКА

— Давіце ў гонар юбілею згадаем, з чаго ўсё пачыналася, як з'явіўся факультэт экранных мастацтваў?

— Спачатку пры тэатральным факультэце існавала кафедра кінатэлемастацтва, і там у свой час працавалі насамрэч вялікія майстры, рэжысёрскія курсы выпускалі і Віктар Тураў, і Міхаіл Пташук. Навучалі спецыялістаў і для тэлебачання — я сам восем гадоў адпрацаваў мастацкім кіраўніком творчай майстэрні па падрыхтоўцы рэжысёраў тэлебачання. 10 гадоў таму прыспеў час з'явіцца асобнаму факультэту, бо, натуральна, Беларусь як незалежная дзяржава мусіла займаць сваю ўласную кінашколу. Да таго часу ў нашай краіне ў асноўным жа карысталіся кадрамі, якія рыхтаваліся ў Маскве і Санкт-Пецярбургу. А цяпер мы выпускаем усіх спецыялістаў, патрэбных для таго, каб існавала беларускае тэлебачанне, каб існавала беларускае кіно. І шчыра скажу — нашы выпускнікі маюць вельмі добрае рэнаме. Рэжысёраў тэлебачання, апэратараў, гукарэжысёраў разбіраюць як гарачыя піражкі, дазваляюць такое парананне: і ў Расію запрашаюць, і з Украіны, здаралася, спецыяльна прыязджалі на выпуск і забіралі да сябе спецыялістаў нават без усялякіх папярэдніх конкурсаў. Увогуле, нашы колішнія студэнты зараз працуюць практычна на ўсіх кантынентах. Вось пра Аўстралію я дакладна не ведаю, але не здзіўлюся, калі і там знойдзецца. (смях) Беларускае кінашкола вельмі высока кашіруецца.

— Кіна- і тэлешкола?

— У наш час гэта амаль адно і тое ж. Я сам, напрыклад, зараз не бачу вялікай розніцы паміж вялікім экранам у кіна- і тэатры і маленькім экранам на чыйсёй кухні. Ды мы ўсё зараз маем справу з экранамі ў смартфон, усе нешта здымаем! А кантэнт што для кіно, што для тэлебачання, што для інтэрнэт-каналаў нехта павінны ствараць — здымаць, маніраваць, агучваць... Паўсюль такія спецыялісты патрэбныя.

— Цяпер ў вас вялікі факультэт, на якім адначасова навучаюцца недзе пад 300 чалавек. Каго зараз набіраеце, каго выпускаеце?

— Сапраўды, у нас значна вырасла колькасць студэнтаў, і мы часам нават крыху штучна яе змяняем. Напрыклад, ужо некалькі гадоў на завочным аддзяленні не набіраем гукарэжысёраў і рэжысёраў тэлебачання. На вочным кожны год набіраем і выпускаем рэжысёраў тэлебачання, апэратараў і гукарэжысёраў. На жаль, сітуацыя з рэжысёрамі мастацкага кіно не такая бліскучая. Апошні курс, які вяла вучаніца Віктара Турава рэжысёр Рэната Грышкова, мы выпусцілі ў 2017 годзе, і больш пакуль не

ктычна падлеткі. Я згадаю сябе, калі паступаў на рэжысуру, — у мяне ўжо была вышэйшая адукацыя, я праішоў армію, як акцёр працаваў у тэатры, мне было 28 гадоў. А цяпер студэнтам няма і 18-ці, і ўзровень іх падрыхтаванасці, узровень іх агульнай адукаванасці і інфармаванасці з кожным годам падае. І нам даводзіцца па першым часе іх не прафесіі вучыць, а прыкладаць наманганні, каб яны дабралі тое, чаго ім не дала школа. Яшчэ 10 гадоў таму пачынаючаму студэнту лёгка можна было кінуць фразу: “Памятаеце, як там у “Трох сёстрах” Чэхава?”, і пабачыць у адказ разуменне. Цяпер жа размова на такім узроўні амаль немагчы-

най электроннай форме ад тэлекампаній і многіх іншых арганізацый і ўстаноў, якія займаюцца вырабам аўдыя- і візаапрадукцыі, нам ідуць. З рэжысёрамі ігравага кіно сітуацыя адваротная. Акрамя ўсяго іншага, студэнты-рэжысёры павінны пад час вучобы здымаць свае мастацкія фільмы! А на гэта патрэбныя грошы. І я, калі ў нас навуцаў курс рэжысёраў, прасіў у міністэрства літаральна пад сваю апканасць: “У нас восем студэнтаў, дайце нам 800 тысяч долараў, і праз год-паўтара беларускае кіно атрымае восем поўнаметражных мастацкіх фільмаў! Так, малябоджэтных, але крэатыўных, з маладой энергіяй. І гэта будучы паўнаватарныя

ўмесьць знайсці агульную мову з гэтымі маладымі творцамі, з нашымі выпускнікамі — яны людзі іншага пакалення, людзі іншага не тое што стагоддзя — іншага тысячагоддзя! А вы да іх — па мерках далёкага мінулага, і хочаце, каб іх вучылі гэтак жа, як вас вучылі гадоў 50 таму”. Я даўно працую ў гэтай сферы, многа езджу на кінафестывалі, і бачу, якое стаўленне ў іншых краінах, — абсалютна адвольнае ад таго, што ў Беларусі. Калі не змяніць палыходы, то і ў беларускім кіно нічога ў лепшы бок не зменіцца. Вось колькі гадоў я дэкан, столькі гадоў пастаянна спрачаюся і спрабую нешта даказаць, у нечым пераканаць і растлумачыць, якім чынам дзяржава павінна карыстацца тым, што ёй дае наша Акадэмія. Але дагруканца пакуль ўсё яшчэ не ўдаецца.

— Факультэт экранных мастацтваў у параўнанні з усімі іншымі творчымі факультэтамі павінны найбольш хутка рэагаваць на патрабаванні часу, бо менавіта ў вашай сферы тэхналогіі імкліва змяняюцца. Ці задаволены вы тэхнічнай навучальнай базай?

— Тэхналогіі, сапраўды, змяняюцца вельмі хутка, і наконнт задаволенасці — канешне, ёсць чаго жадаць. (смях) Але ж цяпер нават смартфон дае цалкам годны тэхнічны ўзровень карцінкі, а мантаж можна рабіць на ноўтбуку. У кожнага студэнта, лічы, ужо ёсць свая маленькая кінастудыя, якая дазваляе вучыцца прафесіі, і тым самым здымаюцца многія пытанні па тэхнічнай базе. Але што тычыцца гукарэжысёраў і анімашыйнага кіно.

— Як мы перайшлі на тэму рэжысёраў ігравага кіно, вы пачалі ўздыхаць. Відэаочна,

Там, дзе вучаць майстроў экрана

Пра належны ўзровень адукацыі на нашым факультэце сведчыць і тое, якія ўзнагароды мы атрымліваем на конкурсах, напрыклад, студэнцкага кіно. Такой колькасцю дыпламаў далёка не ўсе нашыя янальныя кінашколы могуць пахваліцца. Нас адзначалі і на знакамітым фестывалі “Тэлемагія” ў Маскве, і на фестывалі кінашколы ў Алма-Аце, і на падобных фестывалах у Грузіі, Украіне, Малдове. Але мы перамагаем не толькі на студэнцкім узроўні — напрыклад, на гучным кінафестывалі “100 секунды” у Тегеране, дзе былі прадстаўлены 46 краін свету, наша Акадэмія ўзяла Гран-пры! Свае фільмы мы паказвалі і ў Амерыцы, і ў Аўстраліі, і ў шэрагу еўрапейскіх краін. За 10 гадоў мы выпусцілі нямаля паспяхоўных рэжысёраў. З дакументалістаў, напрыклад, можна назваць і Аляксея Раковіча — аўтара поўнаметражных дакументальных і ігравых стужак, і Дар'ю Юркевіч, якая летась ужо сама была ў журы кінафестывалу “Лістапад”, і іншых. Хаця выпускнікам рэжысёрам і цяжка потым будзе рэалізавацца менавіта ў кіно.

Зараз вучацца толькі рэжысёры анімашыйнага кіно — гэты курс вядзе эліта, так бы мовіць, беларускай анімашыі Міхаіл Тумеля і Аляксандр Ленкін. За 10 гадоў мы выпусцілі два курсы рэжысёраў дакументальнага кіно, выпускалі сцэнарыстаў, рэдактараў, арганізатараў кіна- і тэлевытворчасці.

Сёлета набіраліся толькі тры курсы — тэлевізійных рэжысёраў, апэратараў і гукарэжысёраў. Традыцыйна конкурс быў недзе чатыры чалавекі на месца, але на апэратарскае аддзяленне адзначалі нават невялічкі бум — шэсць чалавек на месца. Групы ў нас невялікія, бо прафесіі мы вучым штучнай, а не патакавай: шэсць чалавек на бюджэтную форму навучання, і плюс яшчэ тры чатыры чалавекі на платнай аснове. Такім чынам, кожная група не больш за 10 чалавек.

— Ці былі нейкія асаблівае ў сёлета наборы студэнтаў, ці заўважаеце змены ў складзе аб'гурнентаў?

— Вы закранулі даволі вострую тэму, бо мы зараз набіраем студэнтаў, якім па 16—17 гадоў, — гэта пра-

Пра належны ўзровень адукацыі на нашым факультэце сведчыць і тое, якія ўзнагароды мы атрымліваем на конкурсах, напрыклад, студэнцкага кіно. Такой колькасцю дыпламаў далёка не ўсе нацыянальныя кінашколы могуць пахваліцца

мая, і даводзіцца спецыяльна ўказваць, што трэба дачытаць, што трэба даглядаць, перш чым пачынаць вучыць ужо менавіта рэжысёры. Такое ж і на іншых спецыяльнасцях.

— Ва ўсіх на слыху праблемы беларускага ігравага кіно, нам не хапае якасных мастацкіх фільмаў. Вось і курс рэжысёраў кіно не набіраўся ўжо многа гадоў, і плануў, як я разумею, на бліжэйшы час няма...

— Сітуацыя, сапраўды, нярадасная. Цяпер у Акадэміі такі палыход, што нейкі курс мы набіраем толькі тады, калі ёсць заказ хая б на шэсць спецыялістаў. На рэжысёраў тэлебачання і іншыя прафесіі такія заказы ў спецыяль-

яна для вас балочая.

— На раней згаданым курсе Рэнаты Грышковай, які выпусціўся ў 2017 годзе, было нямаля таленавітых студэнтаў. Зразумела, яны зараз недзе працуюць: хто рэкламу здымае, хто музычныя кліпы, хто тэлевізійныя праекты — дзякуй Богу, у свой час я настаў на тым, каб студэнты засвойвалі ўсе жанры і віды, у тым ліку і тэлевізійныя. Але ж вялікае кіно, чым трэба было б займацца ў першую чаргу, яны не робіць. Я пастаянна на гэтую тэму выказваюся, і нават заклікаю чыноўнікаў. Вось як я выступаю на канферэнцыі, прысвечанай 95-годдзю беларускага кіно: “Вам трэба

— Урачыстасцяў пакуль не падзілі: афіцыйная дата стварэння прыпала на 5 красавіка, а на той час усё было складана з-за каранавіруса. Зараз іншыя надзённыя праблемы. Акрамя таго, цяпер мы рыхтуемся да 75-годдзя ўсёй нашай Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў — яно будзе адзначана ў лістападзе. У мінулым навучальным годзе наша кафедра пачынала здымаць юбілейны фільм да гэтай даты, але з-за пандэміі пэны, яе не было, адкліпаўся. Але, упэўнены, і юбілей кафедры, і юбілей Акадэміі мы адзначым неак яскрава і крэатыўна.

Сіла смеху і слёз

Многія ўстановы культуры нашай краіны, як вядома, вясной і летам фактычна не працавалі ці значна зменшылі сваю актыўнасць — каранавірус адмоўна паўплываў на творчыя планы, наведвальнасць, прымусіў адмяняць гастролі за мяжу... Не пазбеглі гэтай сусветнай негатыўнай тэндэнцыі і беларускія цыркi, у якіх, пачынаючы з сакавіка — красавіка, пачаліся масавыя адмовы ад білетаў і, адпаведна, прастоі ў адпачынку ў супрацоўнікаў. Але цяпер дзе паступова вяртаецца “на кругі свае”: так, у Гомельскім дзяржаўным цырку сёння, 19 верасня, распачнецца новы сезон, а, згодна з планами, у Беларускім дзяржаўным цырку 10 кастрычніка адкрыецца новая відовішчная праграма.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
/ Фота Таццяны
МАТУСЕВІЧ

ПРАГРАМА ДЛЯ КОЖНАГА

Прычым, як заверылі “К” у Белдзяржцырку, новая праграма пад назвай “Цыркавы калейдаскоп” абавязкова зацікавіць як маленькіх, так і дарослых глядачоў. На арэне для іх выступяць мядзведзі на гіраскопе, адзіная ў свеце малпа, якая можа ехаць на восліку ды жангліраваць пры гэтым мячыкамі, калматыя сабакі-акрабаты, беласнежныя тыгры, верхнікі на конях, бястрашныя паветраныя акрабаты і гімнасты, і, натуральна, асілкі-спартсмены ды гарэзныя клоўны.

— Праграма распрацавалася некалькі месяцаў, і мы мяркуюем, што ўсе цыркавыя нумары, якія будуць на ёй прэзентаваны, знойдуць сваіх удзячных прыхільнікаў, — адзначыла “К” намеснік дырэктара Белдзяржцырка Вольга Басякова. — Павеце, і нашы артысты, і нашы глядачы вельмі жадаюць нарэшце, па-ля доўга перапынку, сустрэцца падчас відовішчнага цыркавага спектакля.

Дарэчы, новая праграма будзе доўжыцца ўсяго паўтары галзіны і пройдзе без антракту. Па словах суразмоўцы, гэта зроблена для таго, каб не ствараць дадатковых умоў для распаўсюджвання інфекцыйных захворванняў сярод наведвальнікаў. На ўваходзе ў цырк будуць прадавацца маскі, а яшчэ ўсюды будуць расставлены антысептыкі. Такім чынам, публічны меры засцярогі ва ўстанове абавязкова будуць прынятыя.

— Мы вельмі разлічваем на тое, што і жыхары Мінска, і госці беларускай сталіцы зноў будуць да нас завітваць, як і раней, — кажа мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага цырка Вітаўтас Грыгалонас. — Спадзяемся, што гэты год мы завяршым на мажорнай ноте, тым больш, ужо цяпер мы рыхтуем новую на-

вагодную праграму, якой плануем парадаваць нашых глядачоў ужо ў снежні. Да слова, пачынаючы з сярэдзіны снежня да сярэдзіны студзеня мы даем па дзве — тры праграмы штодня! Так што рыхтавацца да правядзення гэтай навагодняй праграмы трэба ўжо сёння.

Па словах Вітаўтаса Грыгалоноса, адной з “фішак” новай праграмы, што будзе прэзентавана ўсім ахвотным 10 кастрычніка, стануць прэм’ерныя паказы некалькіх нумароў паветраных гімнастаў пад купалам цырка. Як адзначыў мастацкі кіраўнік установы, нумары настолькі відовішчныя, што будучы ўражваць нават сталых цыркавых заўятараў. Што ж, хутка ўсё пабачым, што называецца, на свае вочы...

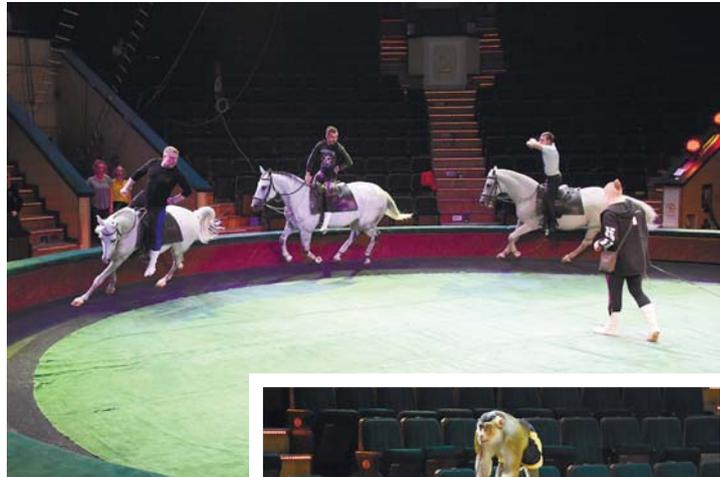
ЖЫЦЦЕ “ПАД ЗАВЯЗКУ”

Яшчэ летам я браў невялікае інтэрв’ю ў дырэктара Беларускага дзяржаўнага цырка Уладзіміра Шабана, які запэўніў мяне, што ўсе рэпетыцыі з жывёламі адбываюцца згодна з раскладам без аніякіх змен, нягледзячы нават на адсутнасць глядачоў. Гэтую інфармацыю папярэдзіла мне і Вольга Басякова.

— Рэпетыцыі мы не адмянялі, бо браты нашы меншыя павінны пастаянна быць на манежы, каб заставацца ў тонусе і быць падрыхтаванымі да працы ў любы момант, — кажа намеснік дырэктара Белдзяржцырка. — Таксама такім жа, як і заўсёды, заставаўся рышён у жывёл: ніхто з іх не галадаў і ніхто не адчуваў ніякіх зменаў у зведзеным распарадку дня. У цырк, як вы ведаеце, сёння ёсць тыгры, коні, поні, сабакі, малпы і мядзведзі, для ўсіх іх створаны камфортныя ўмовы пражывання, за імі даглядаюць спецыяльныя рабочыя і нават наладжана ветэрынарнае абслугоўванне.

Усё гэта, безумоўна, радуе: значыць, жывёлы сустрачаюць новы цыркавы сезон у поўнай “бявой” падрыхтоўцы. А як сябе адчувалі падчас вымушаных

Белдзяржцырк: нататкі пад купалам манежа

вакацыяў цыркавыя артысты?

— Зразумела, без глядачоў, без імпрэзаў нам было жыць даволі цяжкавата, — адзначае Вольга Басякова. — Разам з тым, усе артысты разумелі як тую сітуацыю, якая склалася на той момант у краіне, так і пільную неабходнасць увядзення санітарных нормаў падчас наведвання культурна-відовішчных устаноў і масавых мерапрыемстваў. Артыстам своечасова выплачваліся заробкі, многія з нашых супрацоўнікаў сышлі ў адпачынку, каб перакачаць гэты неспрыяльны час, а тыя, хто заставаўся працаваць, штодня ладзілі рэпетыцыі цыркавых нумароў.

Да слова, да пачатку “каранавіруснай эпохі” Беларускі дзяржаўны цырк працаваў з прыбыткам, а запэўніўнасць глядзельнай залы, разлічанай больш чым на 1600 чалавек, вагалася ў межах 87-93%, і амаль заўсёды была запоўненая, што называецца, “пад завязку”.

— Вельмі спадзяемся, што такая запэўніўнасць залы будзе і цяпер, падчас прэзентацыі новай цыркавай праграмы, — кажа Вольга Басякова. — Мяркуючы па ўсім, многія нашыя сталыя наведвальнікі сёння вельмі жадаюць завітаць да нас, у цырк, у якім не было ўжо паўтады. І мы будзем вельмі рады гэтай сустрэчы!

“СРЭБРА” НА ЧЭМПІЯНАЦЕ СВЕТУ

Новая цыркавая праграма — гэта толькі адзін са складнікоў шматграннай дзейнасці сталічнай установы культуры. Іншы складнік — актыўная пазіцыя Белдзяржцырка ў дачыненні да замежных гастроляў ды выступленняў на міжнародных фестывалях. Напрыклад, за апошнія чатыры гады артысты Беларускага дзяр-

жаўнага цырка ўдасціліся 18 узнагарод рознай, у тым ліку вышэйшай, пробы на міжнародных фестывалях у Астане, Пхеньяне, Монтэ-Карла ды шмат дзе яшчэ.

Пра апошні са згаданых фестывалаў варта сказаць асобна. Міжнародны фестываль цыркавага мастацтва ў Монтэ-Карла ўспрымаецца ў свеце многімі як своеасаблівы Чэмпіят свету. І менавіта на ім, у студзені бягучага года артыст Белдзяржцырка Сяргей Несцераў атрымаў “срэбра”.

— Яго выступленне адзначылі ўсе судзі, — расказаў мне мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага цырка Вітаўтас Грыгалонас. — І гэта яскрава прыклад таго, што наша беларускі цырк годна прэзентуе Беларусь на сусветных цыркавых пляцоўках, а пра яго высокую прафесійнае майстэрства ведаюць і цэняць ва ўсім свеце.

Дарэчы, адзін з паказчыкаў гэтага высокага прафесіяналізму з’яўляецца і членства Белдзяржцырка ў Міжнароднай асацыяцыі цыркаў.

— У гэтую міжнародную асацыяцыю цыркаў нас запрасілі зусім нядаўна, летась, — кажа Вітаўтас Грыгалонас. — Скажу больш: нам асабіста даслаў запрашэнне на ўступленне ў гэтую прэстыжную арганізацыю я кіраўнік, віцэ-прэзідэнт фестывальна ў Монтэ-Карла Урс Пілс. На сёння ў асацыяцыю ўваходзяць каля 40 цыркавых арганізацый, гэта лепшыя цыркi з усяго свету. Так што для нас гэта вялікі

гонар і сапраўднае прызнанне нашых заслуг на сусветным узроўні.

ПРАЦА НА ІМІДЖ

І гэта яшчэ не ўсё. Высокі статус Белдзяржцырка ў цыркавым свеце пашырджаецца і тым, што тут з 2017 года ладзіцца Міжнародны фестываль цыркавага мастацтва. На прадстаўнічы міжнародны форум прыязджаюць прадзманстраваць свае ўнікальныя нумары дзясяткі артыстаў і творчых калектываў з розных краін свету. Так, калі ў 2017 годзе на фестывалі прысутнічалі артысты з 16-ці краін, дык летась — ужо прыкладна 100 чалавек з 18-ці дзяржаў.

— Можна сказаць, што на нашым фестывалі прысутнічаюць артысты з усіх кантынентаў зямнога шара, і таму наш фестываль мае вялікі рэзананс, — кажа Вольга Басякова. — І, канечне, гэта значна падмае імідж Белдзяржцырка ды ўсёй Беларусі ў свеце.

Напрыклад, на апошнім фестывалі была сабраная разнастайная жанравая палітра цыркавага мастацтва: акрабатыка, гімнастыка, жангліраванне, клоўнада, эквілібрыстыка, фокусы, дрэсура і атлетыка. Некаторыя краіны прэзентавалі глядачам па два ці нават тры нумары, а самі ўдзельнікі цыркавага форуму змагаліся за Гранпры, золата, срэбра, бронзу, а таксама прызы глядзельніцкага і дзіцячага журы.

Як спадзяецца намеснік дырэктара ўстановы, зиа-

дзіць наступны фестываль можна будзе і налета, у 2021 годзе — форум, паводле задумы адміністрацыі, адбываецца раз на два гады. Галоўнае, каб у гэтым не перашкодзіў каранавірус, бо з зачыненымі на карантын межами разлічваць на прыезд замежных гасцей, пагадзіцца, не выпадае.

Дарэчы, падчас правядзення фестывальна значную фінансавую падтрымку для правядзення маштабнага цыркавага форуму Белдзяржцырк атрымлівае ад Мінігарвыканкама, а таксама ад спонсараў і дзяржаўных ды прыватных арганізацый. Як прызналася мне Вольга Басякова, праца са спонсарамі патрабуе значных намаганняў і высілкаў, але, натуральна, заўсёды апраўдвае сябе. Так, напрыклад, у 2017 годзе значныя фінансавыя сродкі на правядзення фестывальна былі атрыманы ад Беларускай калійнай кампаніі, а летась — ад Беларусбанка.

— У першую чаргу, названыя спонсарскія грошы ідуць на аплату транспартных расходаў нашых гасцей, бо ў выніку гэта даволі важкая сума, — кажа Вольга Басякова. — З усім астатнім нам дапамагае Мінігарвыканкам. Акрамя таго, для наладжанага функцыянавання фестывальна мы выкарыстоўваем і свае сродкі, заробленыя самастойна.

Але ж, як кажуць, не толькі хлебам або грашмак жыве чалавек. Так і ў Белдзяржцырку здаўна актыўна працуюць па дабрачынных праектах, ладзяць відовішчыя прагляды для дзяцей са шматдзетных сем’яў, зацэй-сіратаў ці дзяцей з абмежаванымі магчымасцямі. Завычай, як адзначыў мне Вітаўтас Грыгалонас, гэтыя дабрачынныя імпрэзы адбываюцца падчас навагодніх выступленняў. Не варта і казаць, што праходзяць падобныя цыркавыя праграмы, што называецца, “на ўра” і надоўга запамінаюцца як маленькім глядачам, так і самім артыстам.

Як бачна, сёння Белдзяржцырк сапраўды гатовы да працы ў любых, нават самых неспрыяльных умовах. Галоўнае, каб і новая цыркавая праграма, і запланаваныя навагоднія імпрэзы прайшлі ў цырк без эпідэміялагічных, эканамічных, фінансавых ці сацыяльных перашкод і трывог, якія тым або іншым чынам адчуваюць цяпер на сабе ўсе жыхары Беларусі. Як казаў Чарлі Чаплін, “я веру, што сіла смеху і слёз — гэта прайшляды ад нянавісці і страху”. Я ў гэта веру таксама.

24 верасня ў Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры — прэм’ера аперэты “Кароль вальса”. Кампазітарам пазначаны знакаміты Ёган Штраус — аўтар “Лютучыя мышы”, “Цыганскага барона”, “Ночы ў Венецыі”, безлічы вальсаў ды полек, што ва ўсіх на слыху. А вось твора з назвай “Кароль вальса” ў яго няма: такую мянушку далі самому Штраусу яшчэ пры яго жыцці. Што ж за рэбус такі? Амаль дэтэктаў нейкі атрымліваецца. Пра гэта і многае іншае мы размаўляем з дырыжорам-пастаноўшчыкам новага спектакля Мікалаем МАКАРЭВІЧАМ.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Мікалай Уладзіміравіч, пачнём з інтрыгі: што ж гэта за аперэта такая, якой у Штрауса няма? Можна, па матывах колішняй кінастужкі з той жа назвай — “Кароль вальса”? Праўда, той даважны фільм быў біяграфічным, спектакль жа закранае асобу Штрауса хіба ўскосна: у цэнтры, калі верыць анонсу на сайце тэатра, постаць кампазітара Штайна, правобразам якога быў Ёган Штраус-сын.

— Падобныя прыклады ў гісторыі музыкі нярэдка. Той жа балет “Шапэніяна”, прэм’ера якога адбылася днямі, таксама адсутнічае ў спісе твораў Фрыдэрыка Шапэна: спектакль зроблены на музыку кампазітара, што пачаткова не прызначалася для тэатральнай сцэны. Так і са Штраусам: на яго музыку існуе і балет “Штраўсіяна”, і аперэта “Венская кроў”. Прычым ідэя апошняй сыходзіла ад самога кампазітара: перад смерцю ён даў дазвол на выкарыстанне сваіх мелодыяў для новай аперэты — так з’явілася “Венская кроў”. Над ёй у канцы XIX стагоддзя працаваў Адольф Мюлер. Ён зрабіў не толькі кампільцыю вальсаў ды іншых твораў Штрауса, але і некаторыя аркестравыя кі (дарчы, Штраус таксама не ўсё сам аркестраваў, часам даручаў памагатым, а потым толькі ўносіў свае карэкцыі — прыблізна так, як працавалі майстры эпохі Адраджэння, што мелі сваіх вучняў-чаліднікаў). Мюлер нават да сачынняў некаторыя фрагменты — вядома, паводле Штрауса, каб праз лейтматывы, развіццё музычнага матэрыялу ды іншыя кампазітарскія прыёмы надаць аперэце завершанасць драматычнай, форматварэння.

— Але ж цяперашні спектакль — штосьці зусім іншае? — Так. Перазоваў з “Венскай крывёю” — няма, тут і п’еса зусім іншая. Але прычыны — той жа музычны бок пабудаваны на заўсёды пазнавальных штраўсаўскіх мелодыях. Толькі не думайце, што мы тут першаадкрывальнікі. Аперэта “Кароль вальса” добра павандравала па прасторах былога Савецкага Саюза. Я сам меў дачыненне да аднайменнага спектакля ў Карагодзе, дзе яго ставіла Сусана Цырук.

ьтуры, звёўшы тая асобныя партыі разам. Мяркуючы па манеры нотнага пісьма і асаблівасцях почырку, хутчэй за ўсё ноты былі перапісаны яшчэ ў першай палове XX стагоддзя. Я зрабіў камп’ютарны набор, адначасова выправіў шматлікія памылкі, апіскі.

— І тую партытуру цяпер скарысталі для нашага спектакля?

астатняе перапрацоўвалася. Яна шмат чаго скараціла, змясціла акцэнтны. Як сама любіць гаварыць, стала менш вямпукі — больш каханна, што сугучна на музыцы Штрауса. Мы звярнуліся да арыгінальных аркестровак Штрауса, ды знайшлі не ўсе, хаця і нават у Вене шукаў праз аднаго са сваіх студэнтаў, які туды пераехаў. У гэтыя

нашу Акадэмію музыкі: спачатку як кларнетыст і дырыжор духавога аркестра, пазней — як оперна-сімфанічны дырыжор. І ўсё — на выдатна. Цяпер вы не толькі дырыжор нашага тэатра, але і запрошаны галоўны дырыжор зганага Карагодзінскага тэатра музкамеды, прычым ужо больш за пяць гадоў. Дарчы, як складалася гэта супрацоўніцтва?

быць!” паводле Міхаіла Зошчанкі. А сёлета замовілі музыку да казкі “Маленькі Мук” — атрымаўся 13 нумароў.

— Штосьці сваё — заўсёды самае роднае і блізкае. Вы да кожнага спектакля ставіцеся з душой. Ды ўсё ж — ці ёсьць штосьці для вас самае-самае?

— Вылучу “Звычайны цуд” Генадзі Гладко-

Дырыжор з “Капелюшом...” і без

— Дык вы адтуль п’есу ўзялі?

— Не. У нашым тэатры ўвасобіць “Кароль вальса” вырашыла наша былая салістка, а цяпер рэжысёр Зінаіда Вярыжбіцкая. Прынесла мне ўжо гатовую п’есу і запытала: маўляў, ці можна дзесяці партытуру знайсці? Калісьці ў юнацтве яна бачыла гэты спектакль у Растове-на-Доне — я ж кажу, раней тая аперэта была даволі папулярнай. А потым, праз многа гадоў, яна выпадкова заўважыла п’есу ў бібліятэцы Санкт-Пецярбурга і запалілася ўвасобіць яе на сцэне. Звярнулася да мяне, а я якраз гэтую партытуру аднаўляў для Карагодзінскага акадэмічнага тэатра музычнай камедыі.

— Што маецца на ўвазе пад аднаўленнем — няўжо архіўную працу?

— Вядома, не. У Карагодзе захаваўся клавір і парты, прызначаныя для кожнага з інструментаў аркестра. Здраецца, у тэатрах музкамедыі некаторыя спектаклі ўвогуле дырыжыруюцца па фартэп’янным пералажэнні, дзе алоўкам пазначаны ўступы тых ці іншых інструментаў. Але такі спрочычаны варыянт не для мяне: гэта папросту непрафесійны падыход. І калі ўжо мяне запрасілі дырыжорам-пастаноўшчыкам, трэба было пачаць з аднаўлення парты-

— Не. Справа ў тым, што кожны тэатр, ставячы аперэты, музычныя камедыі, мюзіклы, сыходзіць са сваёй аркестравага складу. А той, у сваю чаргу, залежыць ад многіх фактараў. Гэта і памеры аркестравай ямы (далёка не ва ўсіх яны разлічаны на вялікі сімфанічны), і віртуознасць музыкантаў, на якую наўпрост уплывае наяўнасць ці адсутнасць у горадзе вышэйшай музычнай навучальнай установы. З разлікам на гэта і робіцца аркестравыя кі, прычым часцей за ўсё гэта місія ўскладаецца на самога дырыжора. Калі я толькі прыйшоў у тэатр, Наталія Гаіда — наша прымадонна і вельмі чуйны, спагадлівы да моладзі чалавек — мне адразу сказала: “Хочаш быць дырыжорам? Ты абавязаны добра аркестраваць”.

— Здаўна замацаваліся традыцыі змяняць не толькі аркестравыя кі, але і саму літаратурную аснову аперэт і музычных камедыяў: гумар, яе вядома, таксама мае нацыянальныя адценні. “Кароль вальса” таксама зведзены перайначанні?

— Калі разам з Зінаідай Віктараўнай мы сталі вучаць п’есу больш падобна, зразумелі, што давядзецца перагледзець многае. Ад арыгіналу Алены Багданавой засталіся імёны пераназваў, а ўсё

Толькі не думайце, што мы тут першаадкрывальнікі. Аперэта “Кароль вальса” добра павандравала па прасторах былога Савецкага Саюза. Я сам меў дачыненне да аднайменнага спектакля ў Карагодзе, дзе яго ставіла Сусана Цырук.

партытуры ўсё роўна давядзецца ўнесці некаторыя карэкцыі, зрабіць іх дзесяці больш празрыстымі. Дадалася, да прыкладу, арыя Герцага: для яе мы выкарысталі Вальс з аперэты “Сімплічыюс”.

— А словы?

— Вершы напісаў кіраўнік літаратурна-драматычнай часткі нашага тэатра Сяргей Макараў. Ён жа “прычасаў” і ўвёў тэкст. Вынік убачыце на прэм’еры.

— Дарчы, прэм’ера практычна супадае з 30-годдзем вашай працы ў гэтым тэатры. Але, я так разумею, вы надта шчылы чалавек, каб святкаваць юбілей шырока.

— Зараз не самыя юбілейныя часы, але і сапраўды: акурат 6 кастрычніка 1990 года я сыграў конкурс у аркестр тэатра і быў прыняты ў групу кларнетаў.

— Адначасова вы працягвалі вучыцца ў каледжы імя Глінкі, потым паралельна з працай двойчы скончылі

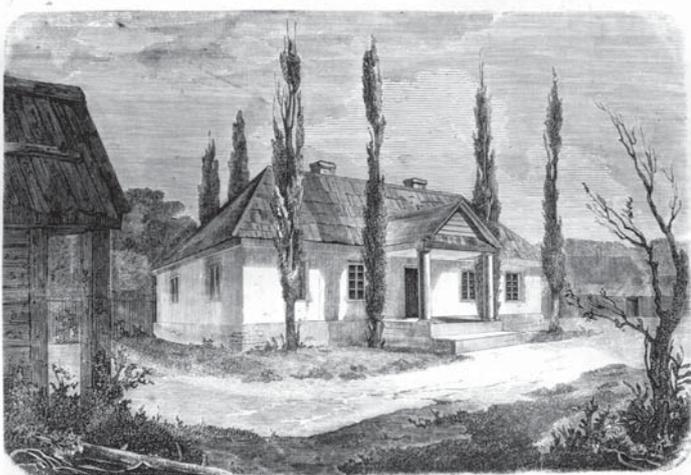
— У 2012 годзе там ставілася аперэта “Сэрца карсіканкі” Оскара Штрауса — не сваёка Ёгана, а проста ягонага цёзкі па прозвішчы, якое па-нямецку нават пішацца крыху інакш. Ставіла спектакль Сусана Цырук — наша беларуская рэжысёрка, якая цяпер працуе па ўсім свеце. Яна і прапанавала тамтэйшаму кіраўніцтву запрасіць дырыжорам мяне. У нашым тэатры гэта аперэта ішла ў 1990-я ў іншай рэжысуры, пад іншай назвай — “Капелюш Напалеона”. Іграючы ў аркестры, усю музыку гэтага твора я літаральна на памяць ведаў. І калі гэтым спектаклем раптоўна

ва — не толькі таму, што выступіў дырыжорам-пастаноўшчыкам і сам рабіў аранжыроўку, але і таму, што ўсцешаны майёй працай знакаміты расійскі кампазітар замовіў аркестравыя чатырох нумароў адтуль для сваёй аўтарскай вечаарыны ў Маскоўскай дзяржаўнай філармоніі. Вельмі дорага мне “Вяселле ў Малаўцы”, дзе музыку Барыса Аляксандрава дапаўняў знаны беларускі кампазітар Алег Хадоска, падажваючыся з многімі маймі аркестравымі прапановамі. Не абміну “Бал у Савайе” Пала Абрахама, бо я ім не толькі дырыжырую (дзій аркестравыкі там пераважна мае), але і выходжу на сцэну як актёр — дзякуючы фантазіям рэжысёра Ганны Маторнай. І абавязкова згадаю “Жызэль” Адольфа Алана як узор музычнай класікі і маё далучэнне да балету.

— Сапраўды, каб дырыжыраваць балетам, патрэбны дадатковыя навыкі — найперш умение прадабчыць кожны рух артыстаў. Вы з гэтым бліскача спраўляецеся. Можна, яшчэ і таму, што ваша жонка — балерына?

— Мы пазнаёміліся з ёй у канцы 1990-га (таксама сёлета юбілей будзе), калі Ніна Дз’ячэнка пачала ствараць у тэатры класічную балетную трупу. Вялася праца над “Штраўсіянай”, Таня таншавала там галоўную партыю — і я адразу звярнуў увагу на чароўную дзівачку. У 1994-м мы ажаніліся, і я вельмі ўдзячны ёй, што яна не паклала ўсё на алтар кар’еры, а нарадзіла пудоўнага сына. Зараз Іван ужо дарослы, скончыў наш універсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі, працуе. А талды — з’яўленне немаўля папросту перагарнула маё жыццё, я да многага пачаў ставіцца інакш. Гэта было штосьці неверагоднае — адчуць сябе бацькам! Я талды нечакана для сябе зразумеў, што сям’я — не проста раласць і алканасць. Гэта, можна сказаць, творчасць у квадраце.

“Ён дораг нам, як першае каханне...”

Заканчэнне. Пачатак на стар. 1, 3.

Выгляд дома Міцкевіча ў 1830-я гады.

ГІСТОРЫЯ СЯДЗІБЫ

У міжваенныя гады мясцовыя грамадскія Навагрудка таксама прадпрымала пэўныя захады па стварэнні ў доме Міцкевіча музейнага асяродку. У 1922 годзе сюды прыязджаў старэйшы сын пісьменніка Уладзіслаў, і з гэтай нагоды ў горадзе быў створаны Камітэт уваквечання памяці Адама Міцкевіча. Гэта было добраахвотнае навуковае таварыства, якое ўзначальваў мясцовы ваявода. Менавіта яно ў 1930 годзе прыняла рашэнне аб стварэнні музея і з 1936-га прыступіла да працы па яго рэалізацыі. 11 верасня 1938-га года музей нарэшце быў урачыста адкрыты. Таму, так ці інакш, гэтая ўстанова сёння можа прэтэндаваць на званне найстарэйшага літаратурнага музея краіны.

На цырымоніі адкрыцця, між іншым, прысутнічала ўнучка Марылі Верашчакі — каханай Міцкевіча. Адметна, што акрамя дома-музея, памяць Міцкевіча ў міжваенным Навагрудку была ўваквечаная таксама насыпаннем кургана ў гонар літаратурнага класіка. Курган быў створаны ў 1924 — 1931 гадах, а ў яго аснове быў закладзены акт са зваротам да нашчадкаў. Дарэчы, курган гэты і сёння застаецца адзіным у Беларусі, насыпаным у памяць аб канкрэтным чалавеку.

На жаль, адноўлены пасля пажару 1881 года дом Міцкевічаў таксама загінуў — падчас страшэннай нямецкай бамбардзіроўкі Навагрудка ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны, у чэрвені 1941 года, ад якой моцна пацярпела ўся цэнтральная частка мястэчка.

Забудова вуліцы Міцкевіча ў міжваенным Навагрудку.

Сёння дом-музей стаіць у невялікім скверыку — да вайны ж тут была шчыльная забудова вуліцы Адама Міцкевіча. Калі ў 1948 годзе прымаляся рашэнне аб аднаўленні дома, яго вырашылі адбудаваць такім, як ён выглядаў пры жыцці пісьменніка. У 1955-м, да 150-годдзя з дня смерці Міцкевіча, будынак быў узведзены, і распачалася яго музефікацыя. У 1990 годзе, падчас рэканструкцыі, яму быў вернуты выгляд, вядома па старых фотаздымках і малюнках — дом зноў займеў калоны і драўляны дах. Таксама на прылеглай тэрыторыі з’явіліся флігелі, свіран, альтанкі і студня — дом і яго наваколле набылі звыклы выгляд шляхецкай сядзібы.

“З МАЛЕНСТВА ПАЛЮБІЛІ МЯСЦОВЫ НАРОД...”

Сёння знаёмства з домам-музеям Міцкевіча ў Навагрудку распачынаецца акурат распедам аб гісторыі самога будынка. Яшчэ адна адметная частка экспазіцыі размяшчаецца ў цокальных памяшканнях — тут можна пабачыць этнаграфічную выставу “Малюнк сельскага жыцця”, якая змяшчае прадметы высковага побыту. Яе ідэю добра

перадае цытата з успамінаў сябра Міцкевіча Ігнацыя Дамейкі: “Два вучні нашай навагрудскай школы, Адам Міцкевіч і Ян Чачот, з маленства палюбілі мясцовы народ, часта разам хадзілі на сельскія выселлі, на хаўтуры, на дажынкы, на кірмашы. Менавіта бедная страх і народная песня распалілі ў іх грудзях першыя паэтычныя імкненні”. Побач — выстава “Свет кухні Адама Міцкевіча”, якая распавядае, між іншага, аб няньцы пісьменніка Ганне Гансёўскай, якая ведала шмат народных песняў, паданняў, казак і перадавала свае веды будучаму класіку.

Вядома, што Адам Міцкевіч нарадзіўся не ў Навагрудку, а ў сядзібе ў Завоссі, якая аддаленая ад мястэчка амаль на пяцьдзесят кіламетраў. Башкі будучага пісьменніка на Каляды 1798 года паехалі, паводле сямейнай традыцыі, з Навагрудка да сваякоў, і менавіта ў іх доме з’явіўся на свет маленькі Адам. Хрысцілі яго ўжо ў Навагрудку, у фарным касцёле ў лютым 1799-га, а прыкладна праз паўгода ранейшы ўладальнік Завосся памёр, і маёнтак гэты перайшоў у спадчыну да бацькі Адама Мікалая Міцкевіча, які аддаў яго сваякам у арэн-

Адкрыццё адноўленага дома-музея ў 1955 годзе.

Сядзіба на здымку канца XIX стагоддзя.

ду. Сам жа Адам школьнікам часта прыязджаў туды пагасцяваць на канікулах.

Цокальныя памяшканні галоўнага будынка музея злучаюцца з флігелем падземнага перахода — тут размешчана выставачная галерэя, дзе амаль штомесяц адбываюцца часовыя экспазіцыі. У флігелі ж знаходзіцца літаратурна-музычны салон, у якім сёння можна пабачыць тую самую мемарыяльную шыльд, прывезеную некалі ў Навагрудак дачкой нашага выдатнага зямляка.

У РОДНЫМ ГНЯЗДЗЕ

Асноўная экспазіцыя дома-музея адкрываецца дзіцячым пакоем Міцкевічаў. Інтэр’еры адноўленыя паводле успамінаў малодшага брата Міцкевіча, Аляксандра. Тут на паліцах шафаў можна пабачыць старадаўнія кнігі, сярод якіх найстарэйшай з’яўляецца падручнік па матэматыцы 1772 года. Агулам жа ў калекцыі музея знаходзіцца 120 старадрукаваных кніг, сярод якіх — дзевяць прыжыццёвых выданняў класіка.

Найбольш каштоўныя экспанаты размешчаны ў гасціні: перад камінам можна пабачыць экран-загарадку з палаца Храптовічаў у Шчорсах, а на каміне — гадзіннік з віленскага пакоя Міцкевіча, дзе класік жыў у 1822 годзе. Побач — крэсла і два столікі з маёнтка ў Туганавічах — там калісьці жыла тая ж каханая Міцкевіча Марыля Верашчакі. Сядзіба была разбураная падчас Першай сусветнай вайны, але мясцовыя

жыхары дбалі пра памяць яе колішніх гаспадароў, захаваўшы маёбло і пасля Вялікай Айчыннай вайны перадалі яе ў дом-музей. Таксама тут можна пабачыць акулера, падараваныя Міцкевічу сям’ёй Варанцовых падчас гасцявання ў Маскве — іх перадалі ў музей нашчадкі.

НА ДАРОГАХ ВЫГНАННЯ

Наступны пакой прысвечаны знаходжанню Міцкевіча ў цэнтральнай Расіі, у якім адноўлена атмасфера свецкіх салонаў Масквы і Санкт-Пецярбурга. Асобная тэма — сяброўства Міцкевіча з Пушкіным. Тут можна пабачыць перададзеныя з маскоўскага музея копіі чарнавікоў Пушкіна, на адным з якіх класік рускай літаратуры намалюваў партрэт Адама, а на другім — выявіў сябе разам з Міцкевічам у авечай скуры. Заключная частка экспазіцыі, прысвечаная замежным блуканням паэта. На чужыне ён быў выкладчыкам двух універсітэтаў: год чытаў лекцыі па лаціне ў Лазанскім універсітэце ў Швейцарыі, а пазыў у Парыжы для яго, на прапанову міністра асветы, адмыслова была створаная кафедра славянскай літаратуры ў Калеж дэ Франс.

Адзіны экспанат, які захаваўся з даваеннага музея — бронзавая мадэль помніка Міцкевічу ў Парыжы, створанага скульптарам Антуанам Бурдэлем. Скульптура была ўсталяваная ў французскай сталіцы ў 1929 годзе, вышыня яе складае пятнаццаць метраў. У 1937

годзе навагрудчане сабралі грошы і за пятнаццаць тысяч франкаў набылі мадэль помніка ва ўдавы скульптара. Пасля бамбардзіроўкі ў 1941 годзе непашкоджаную бронзавую фігуру ўдалося адшукаць у завалах. Такім чынам музей атрымаў унікальны экспанат, які завяршае знаёмства з экспазіцыяй, але адначасова з’яўляецца і першым музейным прадметам па часе паступлення.

АСЯРОДАК КРАЯЗНАўСТВА

На працягу апошніх пяці гадоў колькасць наведванняў дома-музея ўзрастае, і летась дасягнула трыццаці тысяч, прычым, шасцьдзесяць працэнтаў з іх прыпадае на долю замежных турыстаў, з’яўляюцца з Польшчы альбо Расіі. Першыя два месяцы сёлета такая тэндэнцыя захоўвалася, але, вядома, пандэмічная сітуацыя не магла не паўплываць на гэтую статыстыку. Тым не менш, музей імкнецца зацікавіць не толькі турыстаў, але і мясцовых наведвальнікаў, ужо знаёмых з асноўнай экспазіцыяй. Для іх праводзяцца выставы, найноўшая з якіх прысвечаная помнікам Міцкевічу ў свеце — іх перадалі ў музей нашчадкі. Таксама працуе кіналекторый, дзе можна пабачыць фільмы, звязаныя з жыццём і творчасцю класіка.

Дырэктар дома-музея Мікалай Гайба з’яўляецца, бадай, адным з найбольш вядомых навагрудскіх краязнаўцаў. Летам у серыі “Падарожжа па родным краі”, якую выпускае выдавецтва “Беларусь”, пабачыла свет яго чарговая кніжка — “Сем вежаў Навагрудка”. Выданне змяшчае тры дзясяткі артыкулаў па гісторыі мястэчка ад старажытнасці і да нашых дзён, а таксама аб выдатных дзеях літаратуры і мастацтва, чые лёсы звязаныя з Навагрудчынай — ад Янкі Купалы, які быў тут некалі памочнікам упраўляючага ў маёнтку, да Язэпа Драздовіча, які выклаў у мясцовай гімназіі, і Уладзіміра Высоцкага, які наведваў гэтыя мясціны падчас здымак фільма “Сыноўны ўходзяць у бой” і напісаў тут цыкл ваенных песень.

Зямля навагрудскага захоўвае багацце цікавостак і таямніц, з якімі, бадай, варты пазнаёміцца кожнаму беларусу. Ці не найлепшы спосаб зрабіць гэта — наведваць дом-музей Міцкевіча, тым больш — у год яго стагадовага юбілею.

Адвечнае пытанне, што было напачатку? Думка? Слова? А мо загад і прымус? Відаць, у залежнасці ад сітуацыі, вызначанай мэты і прагназемага выніку напачатку можа быць што заўгодна. Але творчасць пачынаецца толькі са свабоды. Гэта ў свой час геніяльна патлумачыў вялікі рэжысёр і рэфарматар тэатра Канстанцін Станіслаўскі. Ягоная слаўная тэза гучыць як біблейная прыказка.

— Як вы мяркуеце, з чаго пачынаецца палёт птушкі? — пытаецца ён у калегі. — Птушка спачатку расправіла крылы, — чуеца ў ядка. — Нічога падобнага, птушцы для палёту патрабна найперш свабоднае дыханне, птушка набірае наветра ў грудную клетку, становіцца гордай і пачынае лятаць.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота аўтара і Таццяны МАТУСЕВІЧ

Мастак — гэта перш за ўсё сапраўдны майстар, то бок вытанчаны выканаўца творчых задум і, безумоўна, свабодны чалавек. Менавіта такім я ведаю Аляксея Марачкіна (творчы псеўданім Алякс МАРКА), якому сёлета споўнілася 80 гадоў і які з гэтай нагоды ладзіў у сталічным Палацы мастацтва персанальную выставу. Гледзчы на тое, з якім імгненнем Аляксей Антонавіч на выставе распаўнае глядачам пра свае каршыні і жыццёвыя варункі, што прывялі да іх стварэння, разуем, што менавіта свабоднае воля і трывалая маральная прышчыта па-завольна яму не з'яўляліся ў ўрост. Сапраўдны творца заўжды малалі і заўжды на пачатку шляху.

Паходжаннем мастак выскочыў з Матілёўшчыны. Ён нарадзіўся да таго пакалення, што мела магчымасць атрымаць прафесійную адукацыю не ў Маскве ці ў Пішеры, а на радзіме. Я маю глыбокую павагу да гэтых цэнтраў культуры, які трамсаю думкі, што нацыянальная мастацкая школа мусіць грунтавацца на мясцовых рэаліях, што беларускаму мастаку лепей вучыцца дома. А за мяжой, калі будзе

на тое патраба — уласканы-льваць базавыя вельмі прафесійныя навыкі, набытыя ў родных сенах. Прытым, што з кожнага правіла могуць быць выключэнні. Уласна кажучы, на гэтай выставе мастак прадставіў грамадскі свой жыццёліч ад студэнцкіх часоў да сённяшняга дня, занатаваны ў карцінах на сюжэты асабістага жыцця і жыцця краіны. Асабістае і грамадскае спалучаецца ў ягоных творах на дзіва гарманічна. Храналогія больш як паўстагоддзя творчасці Аляксея Марачкіна — гэта візуалізацыя пошуку беларускай нацыянай сваёй ментальнай тоеснасці і гістарычнай ідэнтычнасці з 60-х гадоў мінулага стагоддзя па сённяшні дзень.

У ранніх творах спадар Аляксей звяртаецца да паметных з дзіўнага вобразаў сваёй роднай краіны. Зрэшты, у кантэксце сённяшняй рэалізацыі паводым, на тых часах яшчэ не падпарадкаваным жорсткім законам урбанізацыі. Умоўна гэта можна назваць этнаграфіяй, але з ярка выяўленым псіхалагічным чынікам. Рэч у тым, што малое Марачкін менавіта свабодна ўспамінаў і ў значнай ступені сваё сённяшняе рэчаіснасць, бо з малой разлічана твора на перады ніколі. Сітуацыя ад родных краёў і зараз.

Пазней прайшоў рамантычнае захапленне нацыянальнай гісторыяй. Найперш — велічым Ся-

Мастацкі погляд:

А.Марачкін. "Планета Палын".

рэзнывечам і драматычным Адраджэннем беларучыны на мяжы XIX і XX стагоддзяў. Асобнае месца ў творчасці Марачкіна займае асабістае спачыненне Язэпа Драздовіча ў кантэксце сённяшняй рэалізацыі паводым, на тых часах яшчэ не падпарадкаваным жорсткім законам урбанізацыі. Умоўна гэта можна назваць этнаграфіяй, але з ярка выяўленым псіхалагічным чынікам. Рэч у тым, што малое Марачкін менавіта свабодна ўспамінаў і ў значнай ступені сваё сённяшняе рэчаіснасць, бо з малой разлічана твора на перады ніколі. Сітуацыя ад родных краёў і зараз.

Разам з канцэптуальнымі пошукамі ішло фармаванне ўласнай выяўленчай мовы. Напачатку жывапіс Марачкіна пастонны, нават

раўнафэны. Дамінуе тон, колер скарыстоўваецца вельмі ашчэдна. Каларыт звычайна цёмны, колеравыя нюансы нішматы, светлыя фарбы на такім тле ўспрымаюцца блізкамі. Потым палітра па-ступова выяўляецца, а ў работах апошніх гадоў прысутнічае гарманічнае шматквецце. Сёння калі-ніколі мастак у жывапісе звяртаецца да стылістыкі больш уласнай графіцы, скарыстоўвае як выразны сродак лінію і шпрых.

У экспазіцыі я бы вызначыў як этаніяны наступныя творы. "Бабка Марыля" (1975), "Светкі мінушчыны" (1977), "Вітаўт Вялікі" (1980), "Дарога ў школу" (1981), "Вераніка і Максім" (1981), "Планета Палын" (1997), "Надзея. Яўген Кулік" (1998), "Плошча Кас-

туса Каліноўскага" (2007), "Пераможаць" (2011), "Сённяшні Курганаты" (2019), "Вільня. 22 лістапада" (2020), "Армагедон" (2020). Гэта аповед пра Беларусь, сённяшняю і вестную, з палаткам фрагментарна жывапісе самаго творцы. А назву выстава мае "Армагедон". Той, хто чытаў Біблію, ведае, што гэта апошняя бітва перад прышчэсам Месіі. Для аналогіі: ў "Інграніяна" я бы вызначыў, што ўсе адноіны павершэна на добры лад.

Выстава Аляксея Марачкіна займае ўсё другі паверх Палаца мастацтва, а на першым паверсе выставы графікаў Уладзіміра Басальгі і Андрэя Басальгі — бацькі і сына. Першаму споўнілася 80 гадоў, другому — 50. На

А.Марачкін. "Казімір Семяновіч".

жаль, Уладзімір Самойлавіч, даручы — сябра і аднаўмец Марачкіна, гэтым летам пайшоў з жыцця, так што юбілейна персанія гэта яшчэ і выстава памяці. Спадар Уладзімір зрабіў сабе ім творамі, якія распавядаюць пра дзіўную і метэарычную спадчыну беларускага народа. Найбольш вядомыя грамадскія ягоныя графічныя шыкты "Мова наша родная" і "Помнікі доідаўства Беларусі". Варта адзначыць, што калі спадар Уладзімір малюваў тыя храмы, замкі, палаты, каштоўную гарадзкую забудову, стан гэтых помнікаў гісторыі і культуры быў не ў лепшым стане. На жаль, не даходзілі ў сваёй ідэалогіі ўладу рукі да рэстаўрацыі старавецчыны. Камі храмі палац былі проста ў занядабным стане, дык дзякуй Богу і за тое. Бо ўладу ў ідэалогічным запале маглі свядомна знішчыць і нават падмуруку не пакінуць. А вось Уладзі-

А.Марачкін. "Рыцар на ўсе часы".

мір Самойлавіч малюваў шпэхуры доідаўства такімі, якімі яны былі ў лепшыя часы. Гэта было падобна на практэстаўрацыю, выступаючы на маракскае абмеркаванне. Такім, як іх малюваў Уладзімір Басальга, гэтыя будынкы сталі сёння, вельмі ў незалежнай Беларусі дзяржавы знайшліся сродкі на рэстаўрацыю і імперт каб зрэалізаваць гэтую годную працу.

Можна сказаць, што спадар Уладзімір малюваў ідэалогію Беларусі, якой яна нам бачылася ў 80-я і 90-я гады. Памкненне зрабіць наваколны свет гарманічным было стрыжнем ягонай творчасці. Алізн з экспанатаў выставы — аўтэнтычны распіс дыван Алены Кіш, ад-

кі ўяўляюцца парталы ў іншы свет. Такую ж ролю адлюстраве дубокавое логістэра, якое, разойдзавіваючы, кідае ў глядзельню кругавыя мігальныя блікі. Свяцілыні на стойках, падшаша, знураны бессанню, правальваюцца ў раптоўны сон, у якім Юрасік, зніўшы ватушку, аказваецца ў залатой Сашу ў яго гіпнатычным сне.

Бацька Сашы Дзмітрч (Сіргей Пяткевіч) — каларытны, паўнакроўны і шалкам разлістычны герой. Арыст малалей сваёй персанажы, але ён свядомна сціха са сваім сізнічным сынам, і, акрамя таго, у паміці дзвях бацькі нярэдка застаюцца малалымі. Аднаўсковец Юрасік (Мікалай Маршыня) на першы погляд прасты рабочы, апакуе і п'яняствуе, але служыць дзяржаўнай машы-

думкі і вобразы

В.Басальга. "Зімяное і Касмічнае".

В. Мурашка. "Дарога".

У. Басальга. "Мова наша родная".

А. Басальга. "Ікар".

не, а Саша не вытрымаў гэтага і адразу, як толькі сталася магчымым, вышаў на міліюскаю пенсію. З самага дзіўнаства ён у блізкіх адносінах толькі з сястрой Анія (Таццяна Васількова) і, згодна з рэжысёрскай інтэрпрэтацыяй, іх аб'ядноўвае вера ў Бога. Нішто з сясцёр, акрамя Ані, не мажа ад Сашы выкананая роля галавы роду — як і ў дзіўнасце, ён, самы малодшы, павінен папросту не быліцца пад нагамі. Пластычная сіюна, дзе над Сашам лётваюць сямейныя фатаграфіі, рухомае сёстрам і шпиграм, акцэнтавана на графічнай постаці Наташы (Таццяна Юрык), паставе яе рук, драматычнасці гучнага шпэшту. У зашыклаваным сне-лейтматыве сёстры ў жалобных хустках зацягва-

юць Сашу і бацьку ў калодзеж, як на той свет. У фінале спектакля ўстаіцца Саша хутэй за ўсё не ўтапіўся ў калодзежы, які для беларускага народа — святыня, і апаганіць яго самагубствам, а гэта значыць грахом, наймаверна, а на-

рэшце палез яго чысціць і сарваваў. Ён не здолеў знайсці сваё пакліканне, пабудавана адносіны, не змог у выкананне апошняе вольнае бацькі. Сашы няма, ён духоўна мёртвы ці так і не нарадзіўся, не зведаўшы любові і таму сам няздаты любіць. У акцёрскай прыродзе і выкананні Вячаслава Цыцюкоўскага гэта смерць — збавленне. Песня Віктара Цюя "Спакойная нон" гучыць музычным эпілогам, суадносінам з часам дзеньня, а таксама надзея філасофскую апакрыфію.

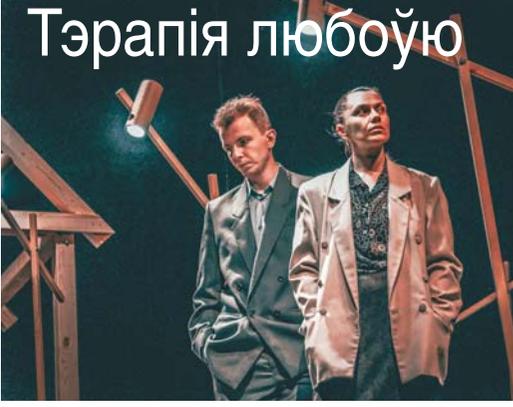
Галоўным поспехам новай пастаюкы Дзнісна Фэдаравы з'яўляецца для суаічыніцы з партэра ў наш адмысловы, зменлівы час эпідэміі і грамадска-палітычных пераўтварэнняў, не пабаўленыя страху і раз'яднанасці, калі чалавек так неабходна суаічыняе і зварот да духоўна-этычных аскіёмаў.

Зміцер ЕРМАЛОВІЧ-ДАШЧЫНСКІ, тэатразнаўца Фота Таісі ОСПАВАЙ

Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы зачыніў мінулы сезон прэм'ерай у жанры сну па п'есе Дзмітрыя Багаслаўскага "Ціхі шаны сыходзячых крокаў". Рэжысёрская праца Дзнісна Фэдаравы стала трэцяй пастаюкы п'есы ў беларускай тэатры і першай на рэгіянальнай сцэне.

Замеяма цэнтральнае месца ў сцэнаграфіі п'есы стварыў скульптурны вобраз героя — п'еэ калодзежнай яду — з прабытым дном, нібы збан данаід. Усе духоўныя намаганні Сашы марныя, ён — антыгерой нашага часу. Звычайны аўдэвізуальны вобраз, але не жыве, а пактуе, нідзе не знаходзічы сваёго месца, свайго сусвету.

Тое, што Саша звяртаецца да Альберта (Генадзь Чурчыкаў), які ў спектаклі хутэй некалькі аўтэнчыны ў сваіх рэакцыях псіхатэ-

Тэрапія любоўю

рапэўт, чым празора, гаворыць пра нетутэйшую глыбіню ўнутранага свету былога славяка. Калі Саша ўпершыню распавядае Альберту аб адносінах з сёстрамі, над ім запальваюцца шмывянае святло лямпы, што сімвалізуе душу кожнай з іх. Тэрапія акадэмічна нібы ў асобных пакох — раваінах свайго алашайнага жыцця. У цэлым, стрыманае жоўтае святло лямпы ў высковай хаше дыктуе ўсю асктычную светлаву партытуру спектакля і яго аўдэвізуальны вобраз. Касіюм арыстаў вынікаюць гістарычна-бытавыя падрабязнасці, таксама раскрываюцца дастатка і сацыяльна-культурныя рысы персанажу (мастак — Таццяна Карвякова). Драўляныя фотарам-

ная душа. Шпэцаруючы па могілках, ён заўважае вершаваныя іпіграфы на надмагіллях, і для яго гэта сустрачы з прыгожым. Прайшоўшы да суседа з роспытамі пра бацьку Сашы, знураны бессанню, правальваюцца ў раптоўны сон, у якім Юрасік, зніўшы ватушку, аказваецца ў залатой Сашу ў яго гіпнатычным сне.

Бацька Сашы Дзмітрч (Сіргей Пяткевіч) — каларытны, паўнакроўны і шалкам разлістычны герой. Арыст малалей сваёй персанажы, але ён свядомна сціха са сваім сізнічным сынам, і, акрамя таго, у паміці дзвях бацькі нярэдка застаюцца малалымі. Аднаўсковец Юрасік (Мікалай Маршыня) на першы погляд прасты рабочы, апакуе і п'яняствуе, але служыць дзяржаўнай машы-

“Восень едзе на рабым кані...”

Праз лістоў пачала прабавіцца жоўтая туга. А ўслед за ёй і сястра-насталгія спрабуе стукіць халодным дажджом у шыбку. Амаль тры тыдні як скончылася лета. У паэта Віктара Стрыжачка ў гэты час якраз замірае чарговае сур’ёзнае каханне, а ўзамен нарадзіліся не абы-якія вершы: “Як ні плач ты і як ні клянці, я ніколі не буду з табою. Восень едзе на рабым кані, паганяючы жоўтай журбою”. Нашы сталы ў Веткаўскай рэдакцыі стаялі насупраць, і я меў шчасліваю магчымасць назіраць іншым разам, як з успамінаў і мрой нарадзіліся і пачыналі лунаць над вольнай Веткай трапяткія радкі. Я толькі вучыўся тады складаць словы ў сказы так, каб чытачы разумелі мяне з першага разу. Даволі складаная навука, як аказалася.

Згадак шмат. Самае цікавае, што сорак гадоў таму я таксама рыхтаваў агляды пісьмаў. Бывала, што прыходзіла іх штодня па некалькі дзясяткаў, і не дай Бог праігнараваць хоць адно. Шмат было падзяк, прапаноў, скаргаў. Трапляліся і кур’ёзныя лісты. Памятаю, прыйшлося вызджаць у камандзіроўку, каб сфатаграфавалі і апісаць рэдкі кактус, якому ўздумалася квітнець. А было пісьмо з катэгарычнай просьбай дапамагчы ў зборы... каларадскага жука на прыватным падворку. Бадай, адзіны выпадак, калі на месца не вызджаў і абмежавалася толькі тэлефоннай маральнай падтрымкай стомленага бульбавода.

Яўген ПАГІН

Нап’юна, не варта тлумачыць, што на лірычны змест сённяшняга агляду паклалі адбітак пачатак бабінага лета ды настальгічны прафесійныя згадкі саракагадовай даўніны.

Самым салодкім жаданнем ва ўсе часы для мяне былі походы ў бібліятэкі. А якая навінка патрапіць? І ў якую вандроўку адправіць мяне аўтар? Любімымі аўтарамі па нарастаючай былі Лынькоў, Навуменка, Сяркоў, Гайдар і Крапівін. (З вялікім жалем даведаўся, што днямі на 82-ім годзе жыцця памёр Уладзіслаў Крапівін, які доўгі час быў для мяне настаўнікам і гуру). Вы зараз мне не паверыце, але я ўжо дакладна адчуваю, ці жыве сярод бібліятэчных паліц авантурны дух крытычнага разумення рэчаіснасці і наколькі ўплывовым на чытацкія душы з’яўляецца бібліятэкар. Прачытаў ліст ад Валяціны Расоаншан са **Светлагорска** і канстатую: такога, на вялікі жаль, у маю бытнасць не было.

А справа вось у чым. Валяціна Мікалаеўна — галоўны бібліятэкар аддзела маркетынгу Светлагорскай раённай бібліятэкі, дзе моднымі сталі вандроўкі ды прабегі на ровары. Такім чынам установа вырашае два пытанні: прыцягвае ў шчырыя абдымкі чытацка і далучае яго да здаровага ладу жыцця. А пачалася ўсё з **Вяжыноўскай** сельскай бібліятэкі. Супрацоўнік установы Валяціна Ламака прапанавала чытачам паўдзельнічаць у прабегу “Наперад па дарозе здароўя” — складнік раённай

бібліятэчнай акцыі “Жыві актыўна, думай пазітыўна!” “На прапанову адчуваюцца 12 хлопчыкаў і дзяўчынак, — распавядае аўтар, — навучніцы 1 — 7 класаў. Пасля інструкцыі па бяспецы і паўтарэння правілаў дарожнага руху адбылася **трохкіламетровая вандроўка па аграгарадку**. Потым доўга дзваліся ўражаннімі. Чарговы маршрут — да **мемарыяльнага комплексу “Баграціён”**, які знаходзіцца ў **пяці кіламетрах ад Вяжыноў**”. Быў я некалькі гадоў таму на гэтым комплексе. Гэта, бадай, адзіны помнік ваеннай аперацыі Другой сусветнай вайны на тэрыторыі Беларусі. Узведзены ён на 71-ым кіламетры шашы Мазыр — Бабруйск ля вёскі Раковічы з нагоды 70-годдзя палзеі. Кожны, хто праяжджае міша, абавязкова спыняецца... Валяціна Мікалаеўна, за пажаданне “Добрага дня і душэўнага спакою!” аддзячыць хачу асобна! Сапраўды, душэўнага спакою цяпер не стае.

Каб нейкім чынам прывесці нервы ў парадок, спрабую вызджаць у восеньскі лес. Ён сёння, як інклюзіўны тэатр, дзе кожная дрэва лечыць па-свойму. Больш за тое, у вераснёўскім лесе пад Мінскам з’явіліся ўрэшце белыя грыбы. Баравікі, кажучы, такія ядраныя машаці, што ў кошкі не ўлізаюць. Усе ў лес!

Амаль у кожнай вёсцы роднага **Веткаўскага** раёна былі спелыя бабункі. Я, 20-гадовы, не вельмі раз-

Неўзабаве ў Зарачаных Гродзенскага раёна адкрыецца музей “Код памяці”. На здымку: вось як раней палкай сухаваткай баранілі палетак.

умеў каштоўнасьць аўтэнтыкі. Бабункі нашы, асабліва ў **Барталамеюшы**, былі гіперактыўныя: так вішчалі-скавталі ды нагамі тупалі па сьнезе, што падавалася, старэнкі клубік разваліцца. А вось знакаміты кампазітар Радзівон Шчадрын тая спевы ацаніў вельмі высока. Нават дыск-гігант з песнямі барталамеюшкіх кабет з’явіўся. Дарос я да правільнага разумення жыцця толькі гадоў у сорак. І дзякуй Богу, што дарос. У кожнай нашай

ны пазаштатны аўтар. “*Існуй стэрэатып, — распавядае яна, — што фальклор — гэта як бабулі стываюць і што многія маладыя ўзрост нічога не ведаюць пра свае карані ды традыцыі. У тым, што гэта не так, мы змаглі пераканацца падчас X выязнога семінара і квест-тура для маладых спецыялістаў Гродзенскага раёна. У тур па раёне адправіўся 21 малады спецыяліст. Да слова, мерапрыемства называлася “Вучымся дзейнічаць: першы крокі ў прафесію”. Пабывалі мы ў музейным пакоі “Сялянская хата” ў **Абухаўскім** Цэнтры куль-*

туры засалілі — пра страўнік можна не кляпаціцца, а самы час за наша спаконвечнае ўзяцца”. Спаконвечным дзед называў традыцыйнае мастацтва. Сам ён лыжкі са старых вішань выразаў, а нявестка ягоная ткала ды вышывала. Гэта, сапраўды, не пра страўнік, а пра душу.

Пра душу дбаў і адзін з аўтараў “Нашай нівы” ў 1911 — 1921 гадах, а таксама паэт, празаік і драматург са **Слонімічыны** **Кандрат Лейка** (1860 — 1921), пра якога напісаў Сяргей Чыгрын. “*Большую палову жыцця, —*

ловіў у сваім **Краснапольскім народным тэатры**”.

Восень мае магчымую сілу натхнення. Кароткім дажджлівым днём сілкуюцца мастакі і пісьменнікі. Музамі для іх становяцца сажалка з чорнай вадой, шамаценне залатой лістоты пад нагамі, птушынае шчымялье развітанне. І пра гэта таксама ішла гаворка на сустрэчы школьнікаў з бабруйскімі пісьменнікамі. Мерапрыемства адбылося ў Палашы мастацтваў горада **Бабруйска**. Пра гэта напісала металіст сектара па рабоце сярод дзяцей загаданай установы **Наталія Давідовіч**. На сустрэчу прыйшлі паэтка **Надзея Акушко** і **Вера Дудко**. У выразных фарбах восені дадаліся і яркія вершы гасцей літаратурнага вечара.

Навіна з **Малабераставіцкай (Берастаўскай)** раённай інтэграванай сельскай бібліятэкі. У межах адзінага дня бяспекі тут адбылася інфармацыйная хвілінка “Правілы нашай бяспекі”. Восень — гэта яшчэ і пачатак ацяпляльнага сезона, а таму веданне супрацьпаліжарных мерапрыемстваў становіцца надзвычай актуальным.

Пра гэта ж паведамляе і спецыяліст **Савецкага** раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях **Мінска** **Ташыяна Бычанок**. Яна падкрэслівае, што задачай акцыі “Адзіны дзень бяспекі” з’яўляецца развіццё ў грамадстве культуры бяспекі жыццядзейнасці, правядзенне адукацыйна-выхавальнай работы з падрастаючым пакаленнем і прапаганда бяспечных умоў пражывання насельніцтва.

Добрых усім дзён і душэўнага спакою.

Пішыце пра цікавае і абавязкова беражыце сябе! Сустрэнемся праз тыдзень.

Фотартэрат **Кандрата Лейкі** Гісьцяна са спектакля “Снатворны мак” па яго аднайменнай п’есе. Дзвінск. 1922 год.

стародаўняй песні — код алказ на любое жыццёвае пытанне-шыфр. Гэткія ж коды схаваны і ў беларускіх ручніках ды танцах. А вось **Барталамеюшка**, як і многія іншыя спелыя вёскі **Веткаўскага** раёна зніклі па прычыне чарнобыльскага адсялення. Параспадаліся гурты, нямногія кабеты, што атабарыліся ў іншых месцах, спяваюць свае песні ў адзіноце. Шкада...

Фальклорную тэму дапаўняе вядучы метадыст па рэалізацыі культурна-дзельных праектаў і развіцця турызму **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра **Наталія Рамановіч** — яшчэ адзін наш актыў-

паведамляе аўтар, — **Лейка** пражываў ва **Украіне**. Але застаўся перапісваўся з **беларускімі** дзеясцамі і **літаратарамі** **Лявонам Дубякоўскім**, **Гальшом Леўчыкам**, **Янкам Купалам**. Шмат перакладаў з **украінскай** на **беларускую**, у “**Нашай ніве**” друкуецца з **апаваданямі і вершамі**. У 1912 годзе асобнай кніжачкай выходзіць п’еса для дзяцей “**Снатворны мак**”, прысвечаная **маленькім жыхарам Слонімскага павету**. Уверыіно п’еса была настаўлена ў **Дзвінску** (1922). Паставіў спектакль **выдатны дзед беларускай дыяспары ў Латвіі Язэп Камарэчыцкі**. Пазней за настаноўку п’есы ўзяўся **Валяцін Ерма-**

тур, якім кіруе **Ірына Страўня**. Тут **лаўцяцка** школы **фалькларыстаў**. **Узельнікам** была **прапанавана інтэрактыўная праграма “Старыя рэчы з гісторыяй”**. **Маладыя спецыялісты сталі перычмі наведвальнікамі музея ў Зарачанскім ДOME народнай творчасці “Код памяці”**. Тут **апроч іншага прэзентуюцца нашы дываны і ручнікі**”. Цалкам пагаджаюся, фармальнай такую вучобу ніяк не назавеш.

Пра яшчэ адну прыкмету беларускай восені расказваў мне стары дзед ля **Крэўскага** замка (растаўрацыя яго была тады толькі ў марэх). “**Вось** **выкапалі** **людзі** **бульбу**, **адрамантавалі** **інвентар**,

На Ганцавіччыне быў у камандзіроўках з паўдзясятка разоў дакладна. Цяга гэтая тлумачыцца звычайным словам “Люблю”. І людзей мясцовых, і спевы, і зямлю, на якой жыта расці не вельмі хоча, а вось таленты буяюць з неверагоднай жыццёвай сілай. Палессе, яно такое!

У гэтай цудоўнай глыбі Беларусі Якуб Колас, калі казаць сучаснымі канцэлярызмамі, стаў маладым спецыялістам: на першым месцы працы пачаў настаўнічаць у вёсцы Люсіна. Пра культурную адметнасць краю і пра тое, як знайшоў рэальную Ядвісню — каханую літаратурнага героя трылогіі “На ростанях” Лабановіча — я пісаў вельмі ўдумліва і надзвычай шмат. А сёння больш падрабязней хачу спыніцца на дзейнасці мясцовага Дома рамёстваў. Тут таксама шмат неардынарнага, а таму — цікавага не толькі мне, але і шануюнаму чытачу, які з неабякаваасцю ставіцца да традыцыйнага нашага мастацтва, і аўтэнтычнага, і сучаснага.

Ульяна Віннік і яе “ручніковы” букет.

Як “Рух” рухацца дапамагае

Яўген РАГІН

“К” пісала ўжо, што Ганцавіцкі Дом рамёстваў, народжэнне якога датуецца 1997 годам, працуе ў новым, вельмі зграбным дамку. Раней памяшканне было, прама скажам, лядашчае. Але і музычная школа тут нейкім цудоўным чынам месцілася. Рэканструкцыю распачалі ў 2014-м. Няпростымі былі гэтыя гады. Аднак у 2017 адсяткавалі рамеснікі ўлазіны. Пра рэвалюцыю ніхто не марыў, а вось эвалюцыя атрымалася, хоць і доўгачаканая, але выніковая. Раней і такі працэс удасканалення, як мне падаецца, — састарэлага ў сучаснае вельмі характэрны для культурнага аблічча раёна. Рушым наперад паступова, але ўпэўнена.

КУЛЬТУРНЫ РЭКЕТ

Слова “Люблю” тлумачыцца на Беларусі многае, а мо нават і ўсё. Чаму атрымліваецца ў цябе так цудоўна? Ды таму што справу сваю люблю! А па якой прычыне ты, такі сучасны, з мінуўшчынай ніяк не развітаешся? Проста люблю Беларусь! Слова “люблю” і ў рамеснікаў Ганцавіччыны — самае хадавое. Да месца згадаць, што ў Люсіне кабеты носяць такія вытканія ды вышытыя спадніцы, што месца іхняе ў музеі (спадніца, а не кабет), а пастухі гоняць статак пад такія галасістыя дудкі, а праз плячо ў іх такія берасяняныя торбы-корабы! Раз пару і наміткі бачыў у кабет... Спачатку здзіўляўся. А здзіўляўся, аказваецца, няма чаго. І спадніцы, і торбы з дудкамі — навятокія, толькі што зброленыя. Як тата з “мамой” вучылі. А вы кажаце...

Ганцавіцкі ганчар Віталь Шпілёвіч.

Можна лічыць, што ўсё пачалося з Мухі. Пазнаёмліся з ёй гадоў дзесяць таму. Жывая, пастаянна на ровары, завадная, з аднаго абароту пускаецца ў танцы, не баіцца доўга глядзець у вочы, нібыта шукае там шпосы для сябе (і знаходзіць жа!). Адна з трох дачок Марыі Іванаўны называе маці “культурны рэкецір”. Мае рапую. Марыя Муха, якая ў свой час кіравала РДР, не вылазіла калісьці з вёсак: збірала ручнікі, дыванкі, поцілкі, вучылася ў стальных кабэт тэкстыльнаму рамесніцтву... Гэта для нас, сённяшніх, абрус з вязанай каймой — артэфакт, а для бабуль любая крамная рэч мае вялікі кошт, а тое, што ўласнымі рукамі зроблена можна безахварна падараваць чалавеку, які даўніну *любіць*. Так што рэкет у дадзеным выпадку — высакародны. З калекцыі Марыі Мухі, можна сказаць, і пачалася экспазіцыя Ганцавіцкага Дома рамёстваў.

Што датычна Марыі Іванаўны, дадам толькі адно. Яна ў свой час скончыла Ленінградскі лесатэхнічны тэхнікум (вельмі леслюбіць), але ўсё ж звязала лес з культурай. Дарэчы, я таксама скончыў тэхнікум лесатэхнічным ухілам, але

Народны клуб народнай творчасці “Багач”.

ў Гомелі, і таксама леслюблю. Але гэта да слова.

НАВАТ ЗАПЛЕЧНІК — НАЦЫЯНАЛЬНЫ

Працягваю гаворку пра галоўных дзейных асоб. Духовная аснова РДР — народны клуб народнай творчасці “Багач”. У складзе яго — 25 рамеснікаў з раёна. Тры з іх народныя майстры Беларусі: Ніна Казак з Хатыніцаў, тчачыца; Ульяна Віннік з Борака, яна і тчачыца, і вышывальшчыца; ганцавіцкі ганчар Віталь Шпілёвіч. Усе — у пашане. Ніна Казак, да прыкладу, — сёлета жанчына года. У чым асноўная фішка “Багача”? Ніхто не займаецца бісерам ці арыгамі з ікебанай. Аснова творчасці — толькі мясцовая традыцыя. Інакш палешукі не былі б пале-

У рамеснікаў Ганцавіччыны ў пашане слова “люблю”

Народны клуб народнай творчасці “Багач”.

таць з Алай Занька, якая кіруе ўсімі раённымі мастацтвамі (першая — Ала Васільеўна, другая — Ала Святаславаўна). Абедзве — шчырыя ды кантактныя, бо *любяць*.

Ала Васільеўна хоча давесці, што выніковасць праекта па аднасці мінулага дня і сённяшняга іншым разам вельмі красамоўна пацвярджаецца рублём. І доказы яе — жалезныя: на апошнім “Славянскім базары...” ад рэалізацыі ручнікоў, дыванкоў ды заплечнікаў майстры атрымалі 820 рублёў. Спачатку ніхто нічога не збіраўся купляць, а як разгарнулі тавар у натуральную велічыню, пакупнікі адразу купюрамі зашамасцелі. Прыгажосць каштуе дорага.

Дырэктар раённага Дома рамёстваў распавядае пра, бадай, самы галоўны доўгатэрміновы праект “З народнымі традыцыямі — у новы век”. Дарэчы, менавіта ён дазволіў удасканаліць анлайн-мерапрыемствы падчас пандэміі. Дык вось, апошнія акцыі праекта ўражваюць. Спачатку зладзілі дэфіле стылізаванага беларускага касцюма. Натуральна, мясцовага. Цяпер рыхтуюцца да дэфіле ў фармаце традыцыйнага абраду “Павітанне наміткі на галаву”. Тут не будзе стылізацыі, адна толькі аўтэнтыка. Галоўныя ўдзельнікі мерапрыемства — сябры аб’яднання “Рух”...

Забудзься сказаць на тое, што будынак РДР стаіць па суседстве з цародкай старасвецкіх дубоў. Што тут было раней, ніхто не памятае, але месца, падаецца, здавён вельмі нешараговае. Менавіта пад дубовымі шагамі, як паведамляе навуковы супрацоўнік установы Наталія Білімава (наш актыўны пазаштатны аўтар) і ладзіцца гульнявыя і не толькі акцыі “Руху”. Я сам бачыў, як дзеткі радуюцца ад гульні сваіх бабуль, бо яны *любяць*. Язык не параварчаецца назваць гэтую любоў, даруй мне Бог, ізалягіі. Напэўна, дзе няма любові, там толькі ізалягіі і застаецца (даруй мне Бог яшчэ раз). Я ведаю, пра што кажу, бо бачыў вочы дзівучыны, якая знайшла ў куфры вышыванку дзядулі і з гонарам яе носіць. У вакач ты столькі “вялікіх сонцаў і сэрц малых”, што гонарам нападзілася.

Што прыдумваюць у Ганцавіцкім РДР заўтра? Спадзяюся, што Наталія Білімава абавязкова нам пра гэта напіша.

Здымкі прадастаўлены Ганцавіцкім Домам рамёстваў

Дзедаўскія гульні “Руху” пасярод старасвецкіх дубоў.

шукамі. (Я — таксама палешук, але гэта таксама да слова.)

А першым народным майстрам стала Феанія Крысюк з Гарзвічаў, спецыялістка па ткацтве і карунках. Феанія Еўстаф’еўна пайшла з жыцця, але работы яе па-ранейшаму вучаць любіць і Беларусь, і яе традыцыйнае мастацтва.

Удзельнікі “Багача” натуральна кантактуюць з удзельнікамі гурткоў РДР (гэта 61 чалавек, 25 з іх — дарослыя). Вучаць гурткоўцаў 5,5 штатных майстроў Дома рамёстваў (справа ў тым, што тры майстры працуюць на палову стаўкі). А ў гуртках можна навучыцца ткацтву, традыцыйнаму роспісу па шкле і тканіне. Дзейнічаюць Баглейка і этнаграфічнае аматарскае

аб’яднанне “Рух”. Пра “Рух” — гаворка асобная. Тут варта зрабіць важны акцэнт. Арыгамі ў РДР не займаюцца, гэта так. Але пяднаш, наколькі гэта магчыма, мінулае з сучасным імкнуча. Тут нават маладзёжныя заплечнікі робяць з выкарыстаннем дзедаўскіх рамесніцкіх тэхналогій. Але я пра гэта на прыкладзе Люсіна ўжо казаў.

Днямі майстры РДР на раённым свяце фальклору ў Ляхавічах занялі першае месца. Але гэта справа, так бы мовіць, будзённая. Час наспеў пагаварыць пра адметныя творчыя праекты.

820 РУБЛЁў — ГЭТА НЯМАЛА

Цяпер Домам рамёстваў кіруе Ала Занька, не блы-

Назва гэтай іконы — актуальная сёння да нельга. Які прадзедаўскі досвед яна захоўвае? І ці можа ён нам дапамагчы? Веткаўскай школе іканапісу (канец XVII — пачатак XIX стагоддзя) вядома некалькі дзясяткаў абразоў, прысвечаных Багародзіцы. Сярод іх — і “Памякчэнне злых сэрцаў”. Адкуль і для чаго ён?

**ПРАВЯДЗІ МЯНЕ
ДА БОГА**

Па тыпу гэта Адзігітрыя: дзіця Хрыстос сядзіць на левай руцэ Марыі “дзяржаўна”, то бок з прамоў паставай, не прытульваючыся да маці. Усе Адзігітрыі перакладаюцца як “Правадніцы”. Вышэйшы сэнс — шлях да Бога. Але ў старадаўняй традыцыі — і суправаджэнне святымі прыкладамі зямных шляхоў. Тады ікона — “Спадарожніца”, “Апякунка вандрунікаў”.

Гісторыя адлюстравання сыходзіць у Візантыю. Першы абраз стварыў нібыта святы Лука. Веткаўскія мастакі ведалі і пісалі шмат абразоў Багародзіцы — Адзігітрыі, вызначаючы ў імянах і іх геаграфію: “Іерусалімскай”, “Рымская”, “Іверская”, “Грузінская”, “Смаленская”, “Ціхвінская”...

Наша “Памякчэнне злых сэрцаў” звязана з Адзігітрыяй Чанстахоўскай. Судадзейны спіс знаходзіўся ў XVII стагоддзі ў мястэчку Рудня Магілёўскай епархіі да 1687 года, калі і праявіліся ад гэтага абраза цуды. Так “Рудзенская” стала “Памякчэннем”. Іераманах Даніла Туттала (будучы святы Дзмітрый Растоўскі) напісаў оду іконе, дзе ёсць такія радкі: “Там, дзе вытваралася жалеза з рулы балотнай, з’явілася Дзева, даражэйшая за золата. Яна людзям жорсткай норавы памякчае і жалезныя сэрцы да Бога звяртае”. Жалеза — жорсткасць. Золата — мяккасць, сімвал Бога.

ЗНАКІ КУЛЬТУРЫ

Дзмітрый Растоўскі жорстка змагаўся са стараабрадніцтвам. Дык чаму так атрымалася, што верш яго не выклікаў у веткаўцаў супраціву? Як “Памякчэнне” разышлося па ўсіх шляхах рассялення веткаўцаў: ад Румыніі, Малдавіі, Украіны — да Паволжы? А сёння згаданыя іконы з пазнакай “Ветка” знаходзяцца ў найбуйнейшых калекцыях Расіі, Польшчы, Італіі, Германіі, ЗША...

Тут важны прынцып Веткі: рушыць за вобразамі візантыйскіх святых, але прасочваць іх гістарычнае развіццё, у тым ліку — у мастацкіх вобразах Новага часу, што бярэ адлік з XVII стагоддзя. Галоўнымі заставаліся непераарыўнасць

“Памякчэнне злых сэрцаў”

Гісторыя веткаўскай іконы: псіхааналіз продкаў

ідэалаў, іх шматразныя праявы і развіццё. Ад старадаўняй сакральнай прыхаванасці да квяцістай у каларыце культуры. І мастацка-філасофска спэцуна гэтым карысталіся. Іх досвед можна ахарактарызаваць адным словам — “семіётыка” — навука аб адлюстраванні сэнсаў знакамі і мовамі культуры барока. У тым ліку і мовай іканапісу.

**ВЕТКАЎСКІ ЁНЕСАК
ДА СЭНСАЎ АБРАЗА**

У 1430 годзе князь Гяйла заклікае мастакоў да рэстаўрацыі іконы. Узнавіць колішнюю тэхніку энкаўстыкі не атрымліваецца, бо алейная фарба не кладзецца па воску. Выяву саскрабаюць і пішучь нанава. Хто гэта зрабіў?

Веткаўцы ведалі гісторыю “Чанстахоўскай” даस्कаны: хвалі “злых сэрцаў” вакол легендарнай іконы паўставалі ды зніклі ў гісторыі, і руйнавалі плошч жывапісу, але вобраз праходзіў праз вякі. Вобраз гэты іерусалімска-візантыйскі-рускі-галіцкі-польскі-беларускі-украінскі з уяўленнем венгерскіх, французскіх, чэшскіх, італьянскіх лёсаў.

Атрымліваецца, што стараабрадцы-веткаўцы актыўна ўдзельнічалі ў духоўных, мастацкіх, культурна-этычных працэсах XVIII стагоддзя. І захавалі беларускую іканаграфію “Рудзенскай-Памякчэння”.

прывае, крыўда і праўда — аднолькавых этымалагічных і этычных каранёў. Наш “Мікола Адвартны” адводзіць ад нас тое, што

бачыць за нашым левым плячом. На Ветцы вобраз улівача ў чужую народную культуру: дзясяткі тыпаў

адлюстраванню святых атрымліваюць у спадчыну гаючую сілу, трапляюць у рэзананс з архітэпавымі імпульсамі і набываюць новыя адценні сэнсу.

АД ГНЕВУ І КРЫЎДЫ

Ікона заклікаецца да малітвы ад гнева і крыўды. Гневаешся — грэх, крыўдуешся — таксама. І самае галоўнае: не слабасць рабскую дараваць, а мець такую душу, каб умясціць у сябе пакрыўджанага і крыўдзіцеля, і маліцца аб пераадоленні разбуральнай злосці.

Атрымліваецца, што ад Фрэіда і Юнга псіхааналіз уваходзіў у этычны мінімум нашых продкаў-веткаўцаў, якія жылі тут і захавалі нашу зямлю, і перадалі нам культурныя традыцыі. Хутчэй, ужо як сямейнае выхаванне годнасці. Часта, па адарванасці ад каранёў — толькі праз падсвядомасць і адчуванне сумлення, віны і вернасці слову. Раней гэтае Слова пісалася з вялікай літары.

Наша “Памякчэнне” — з XVIII стагоддзя, калі Ветка была ў сіле. Золата, чырвоныя цёплыя каларыты і своеасаблівы этнічны псіхалагізм. Словам, усё тое, што ўласціва нашаму іканапісу. Да слова, незвычайную жыццёвую сілу веткаўскіх ікон адзначаюць усе, хто іх упершыню бачыць.

АЛГАРЫТМ СІЛЫ

Калісьці “Памякчэнне злых сэрцаў” падавалася мне сентыментальным лозунгам, а не алгарытмам сілы. Але якасць жывапісу, яе ўплыў былі загадкавымі. Калі мы былі ў добрым настроі, куточкі вуснаў Марыі казалі пра затоены сум у дачыненні да Сына. Калі ж нам псавалі настрой жыццёвыя перыпетыі, вочы на іконе цялелі, на вуснах пачынала граць усмешка. Вось яны, элініскае вытокі адзінства супрацьлегласці ў старадаўнім іканапісу. Гэтая псіхалагічная гаючасць была запраграмавана яшчэ ў вобразах антычных багоў. Яны неабякава, як падаецца нам з нашага стагоддзя, але жарсці ў іх ураўнаважаныя — у адлюстраванні твараў, у раўнавазе поз і жэстаў. Гэтую стылістыку праяўляе старажытнарускі іканапіс. Захоўвае і развівае Ветка. Гэта глыбінны дыялог дзеля гарманізацыі ўнутранага свету чалавека.

Р. С. Сёлета музейнай знайшоў і набыў яшчэ адну ікону “Памякчэння”. Абраз — з вялікімі стратамі, але лік Марыі — светлы і жывы.

**Галіна НЯЧАЕВА,
намеснік дырэктара
па навуковай рабоце
Веткаўскага музея
стараабрадніцтва і
беларускіх традыцый
імя Фёдара Шклярава**

Ніна Чайчыц нарадзілася ў Адэскай вобласці. Неўзабаве сям'я пераехала на радзіму бацькі ў Брэсцкую вобласць, бо там пачалося будаўніцтва Бярозаўскай ГРЭС і горада Белаазёрска. Бацька Васіль Міхайлавіч, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны — беларус, маці Ганна Мікалаеўна — малдаванка, вельмі гасцінная жанчына, у доме якой не пераводзіліся स्वाжы і сябры. Мама любіла чытаць. Бацька хадзіў падчас камандзіровак у Траццякоўскую галерэю, потым з захапленнем распавядаў пра гэты дзецізм. Неўзабаве ў доме з'явілася шмат зробленых мясцовым мастаком копіяў шэдэўраў сусветнага жывапісу. Так і расла Ніна сярод карцін і кніг у дружнай сям'і.

Ніна Друзік.

паўненне: нарадзіўся сын Барыс. Мужа прызначылі дырэктарам саўгаса "Горкі". Працы па спецыяльнасці не было. Вось тут і спатрэбіліся навыкі, атрыманыя за гады актыўнага ўдзелу ў мастацкай самадзейнасці ў школе, падчас летняга адпачынку ў піянерскім лагеры "Электрон", працы на заводзе, і ў студэнцкай гадзі. Ніна Васільеўна спачатку была бібліятэкарам у гарпасёлку Сасновы Бор, а потым яе прызначылі дырэктарам Дома культуры, у якім яна прапрацавала дзесяць гадоў.

Я памятаю, як у васьмідзясятых адна з маіх калегаў кожнае свята з му-

Уладзімір Палын, дырэктар завода "Светлагорскорммаш". Да кожнага вечара Ніна Васільеўна рыхтавала арыгінальны ўбор для сябе. Дзейнічала як адна з гераній фільма "Самая абаяльная і прывабная": "Часопіс "Бурда" кожны месяц праглядаем!" Па начах з суседкай Лідзіяй Сетун па лякалах таго часопіса шлы модныя ўборы. У той час быў сусветны дэфіцыт на ўсё, так што аднойчы нават выканкам прыняў рашэнне: "Выдаткаваць Н. В. Друзік 2,5 метра чорнага аksamіту". А слава пра Ніну Васільеўну жыве ў Сасновым Бары і па сёння.

яе творчай характарыстыцы: "Мае добрую здольнасць: прымаць рашэнні ў нестандартных сітуацыях, крэатыўна думаць".

ТРЭЦЬЯЕ "ДЗІЦЬЯ" — САМАДЗЕЙНЫ ТЭАТР

Усе гады працы ў адзеле культуры жыла ў душы Ніна Васільеўна мара пра тэатр. У 2008 годзе яна на базе Светлагорскага Цэнтра культуры (СЦК) стварыла самадзейны тэатр "Авантура", які стаў, па сутнасці, яе трэцім любімым дзіцём. У трупі пануе творчая душэўная атмосфера. За дванаццаць гадоў калектыўнай сумеснай творчасці рэжысёра і

але выхавала іх годнымі людзьмі. Зараз у іх ужо свае сем'і. Друзік сцвярджае: "Мне пашанцавала з нявесткамі: яны добрыя гаспадыні, выдатныя жонкі, клапаціліся мамы". Яна, можна сказаць, "багатая бабуля": у яе тры ўнучкі Уладзіслава, Яраслава, Ксенія і ўнук Давід. Наколькі я ведаю, унучкі яе вельмі любяць. Унучкі ахвотна прымаюць ўдзел у спектаклях.

ФУТБОЛКА БАБУЛІ ПАДЫХОДЗІЦЬ УНУЧКІ

Некалькі гадоў таму ад адной знаёмай (не без ноткі зайздрасці ў яе гола-

"Авантура" без авантур

ПАД'ЕСЦІ НЯМА ЧАСУ

У школе дзяўчынка хадзіла ў гурткі: танцавальны і "Юны карэспандэнт", пісала сцэнарыі для школьных вечараў і сама ў іх удзельнічала. Акрамя таго, вучылася ў музычнай школе па класе акардэона. Маленькай пяцікласніцы даводзілася цягнуць цяжкі інструмент на заняткі, зімой брат падвозіў ёй акардэон на саначках. Было ў Ніны столькі спраў, што часам не паспявала пад'есці. За гэта яе ўшчувалі бацькі. Дзяўчынка вельмі любіла чытаць, спаборнічала з братам, хто першым захопіць цікавую кніжку. Часцяком чытала ноччу, схаваўшыся пад коўдру з літараркам, а часам прымудралася чытаць нават падчас урокаў.

Акіцёрскія, рэжысёрскія і арганізатарскія здольнасці ды ўменне стварыць касцюмы з падручнага матэрыялу выявіліся ўжо ў дзяцінстве. У піянерскім лагеры юны рэжысёр паставіла казку "Папалюшка" і сама выканала галоўную ролю. Касцюмы Папалюшкі зрабілі з сукенкі важатай, туфлікі абгарнулі фальгой, а касцюмы прыдворным дамам стварылі з пакрывалаў.

ВУЧОБА, ШЛЮБ І ДЗЕЦІ

Як і многія дзяўчаты, у юнацтве Ніна марыла стаць актрысай, але не адважылася. Увогуле ў першы год пасля заканчэння школы паступіць у ВУН не атрымалася. Працавала кіроўцам электракара ў трактарным цэху на заводзе БРМЗ і ў родным горадзе. За гэты год Ніна пасталела, зносіны ў працоўным калектыве сталі добрай школай жыцця. На сямейнай нарадзе вырашылі, што паступаць ёй

З творчай трупі спектакля "Лізістрата".

трэба ў Горацкую сельскагаспадарчую акадэмію, дзе ўжо вучыўся старэйшы брат.

У Акадэмію дзяўчына паступіла, і цяпер успамянае студэнцкае жыццё як вясёлы і радасны час у коле сяброў. У студэнцкай гадзі Ніна пазнаёмілася з Васілём Друзікам, выйшла за яго замуж. Першага сына Дзяніса нарадзіла студэнткай 4 курса. Маладыя бацькі хадзілі на лекцыі па чарзе, разам даглядалі дзіцятка і пры гэтым прымудраліся здаваць экзамены на "выдатна".

ДАПАМАГАЛА "БУРДА"

Пасля заканчэння акадэміі Ніна Друзік працавала ў Светлагорскім БТІ геадэзістам, меляіратарам у вёсцы Баравікі. У маладой сям'і з'явілася па-

жам ездзіла адначасна да бацькоў у Сасновы Бор. Яна з захапленнем расказвала: "Там Домам культуры кіруе таленавітая жанчына. Яна праводзіць такія цікавыя мерапрыемствы, на якія збіраецца ўвесь пасёлак і многа прыезджых." Сапраўды, Ніна Друзік працавала з энтузіязмам, вынікова: паставіла спектакль па казцы Леаніда Філатава "Пра Фядота-стрыльца", праводзіла вечары і "агеньчыкі" з цікавымі конкурснымі праграмамі, шоу, канцэрты, кіравала тэатрам эстрадных мініяцюр, вяла танцавальныя гурткі.

Дырэктар музычнай школы Алена Шыманская дапамагла праводзіць святы, харэограф Маргарыта Коўтун — ставіць танцавальныя нумары. Усе творчыя пачынанні заўсёды падтрымліваў

ПРЫДУМАЛА РОК-ФЕСТИВАЛЬ

У 1996 годзе Друзік была прызначаная кіраўніком аддзела па справах моладзі Светлагорскага выканкама, з 2002 па 2011 гады была вядучым спецыялістам аддзела культуры. Працавала з нагннем, ініцыявала шматлікія праекты: рок-фестывалі супраць ВІЧ/СНІД, гарадскія спорніцтвы па камп'ютарных гульнях "DOOM", танцавальны марафон "СуперСТАР", КВНаўскі рух, турыстычныя злёты, стварыла маладзёжную тэлестудыю, пісала сцэнарыі культурна-забаўляльных мерапрыемстваў, творчых конкурсаў.

Песня У. Асадчага на словы Ніны Друзік "Мой Светлагорск" гучыць на ўсіх урачыстых мерапрыемствах. Як сказана ў

самадзейных акіяраў пастаўлены два спектаклі па п'есах Л.Філатава "Лізістрата" і "Эліксір кахання", усёй трупай напісалі п'есу і паставілі мюзікл, сельскі вадзівіль (дарэчы, інсцэніроўку зрабіла сама рэжысёр) і музыкальную феерыю, рэалізавалі праграму "Форум-тэатр".

"Авантурысты" ўдзельнічалі ў многіх відэапраектах, флэш-мобах, ва ўсіх святах горада, з поспехам выступалі на тэатральных фестывалях у Віцебску. 30 жніўня 2018 года тэатру "Авантура" прысвоена найменне "народны".

МАЦІ І БАБУЛЯ

Так здарылася, што Ніне Васільеўне прыйшлося сыноў з падлеткавага ўзросту гадаваць без бацькі. Ні разу не падвысіла голас на сваіх хлапчукоў,

се) я пачула: "Ніна Друзік заўсёды маладая!" Сакрэту тут, натуральна, няма: уся справа ў пастаянным творчым натхненні і добразычлівым стаўленні да людзей.

Нядаўна сямнаццацігадовая ўнучка Улада "прыватызавала" сабе пару футболак з гардэробу Ніны Васільеўны, пры гэтым заявіла: "А ці шмат ты цяпер знойдзеш бабуль, у якіх унучка "прысабечвае" футболкі?" Так што вызначэнне "заўсёды маладая" ў дачыненні да Ніны Друзік па-ранейшаму актуальна. Застаецца пажадаць нашай гераніі такога ж творчага гарэння і маладой натхнёнай энергіі на многія гады!

Галіна КАПЕЦКАЯ
Светлагорск
Фатаграфіі з архіва
Ніны ДРУЗІК

Ці кожны Карфаген мусіць быць зруйнаваным?

Мы працягваем распытваць гісторыю маёнтка, якому Стоўбцы сёння, можна сказаць, абавязаны сваім нараджэннем. І імя гэтаму маёнтку — Кавалёўшчына, шлях да якога вядзе праз вёску Задвор’е, што месціцца на ўсходніх падступах да горада, пры самай чыгуны.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Абуджаны ад думак зычлівай правадніцай, я выйшаў вагона на заліты ранішнім сонцам перон. Хачелася падысці да сядзібы з тыльнага боку, праз парк. Таму пайшоў я спярша ўздоўж чыгункі, нібы вяртаючыся ў Мінск, а потым збочыў на адводны шлях. Калі пад нагамі замільгацелі старыя шпалы, мне раптам уявілася, што я вось так, крок за крокам, сыходжу ўглыб стагоддзяў. І тады усё, што я ведаў пра Кавалёўшчыну, раптам само па сабе склалася ў адзін непарыўны шэраг, у адно гістарычнае палатно. Але толькі там, ужо стоячы перад сядзібай, на жаль, па пояс у палыну, да мяне прыйшло разуменне, які ж цікавы лёс у гэтага маёнтка. І разам з тым нарадзілася думка, што Кавалёўшчына павінна атрымаць другі шанец. Хай не сёння, але без варыянтаў.

Каб расставіць асноўныя вехі ў лёсе Кавалёўшчыны я некалькі дзён засяроджваўся на пошуку ў сёння, азнаёміўся з адпаведнай літаратурай, пракансультаваўся ў адмыслоўцаў і нават зрабіў візіт у Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі. Нарэшце, мне ўдалося скласці даволі поўную выяву. Вядома, таямніцы яшчэ застаюцца, але і іх багатыні з цягам часу не выпрымаюць аблоі.

АД КАРАЛЯ І ВЯЛІКАГА КНЯЗЯ

Даволі цікавыя звесткі пра ранейшы перыяд Кавалёўшчыны знаходзіцца ў артыкуле Андрэя Лагушкіна “Заснаванне г. Стоўбцы (Свержня)”. Гэту публікацыю, напісаную ў свай час на замову Стаўбцоўскага райвыканкама, мне падказаў гісторык Зміцер Вішко. Праўда гісторыя ахоплівае першапачатковы перыяд маёнтка, бо мэтай публікацыі было абгрунтаванне даты “нараджэння Стоўбцаў”. Далейшы лёс маёнтка ўдалося прасачыць карыстаючыся далатковымі крыніцамі.

“Першым” уласнікам зямель, на якіх пазней выраста

Сямейны фатаздымак Арцхоў на ганку сядзібы (1930-я гг.).

Кавалёўшчына, якога мы можам назваць з пэўнасцю, быў вялікі князь і кароль Жыгімонт I Стары. У 1510 годзе ён пацвердзіў Яну Лігавор Храптовічу, літоўскаму вялікаму падскарбію, прывілей на зямлі, сярод якіх быў Свержань у Наваградскім ваяводстве. Ад Яна і Ядвігі з Галышанскіх Храптовічаў гэтыя землі перайшлі ў спадчыну да адной з іх дачок — Ганны, якая пабралася шлюбам з гаспадарскім маршалкам Юрыям Рыгавічам Осцікам. Не лішнім будзе згадаць, што яго прадзед Крысцін Осцік з’яўляўся пачынальнікам двух родаў — Осцікаў і Радзівілаў. Бо менавіта ягоным сынам быў Радзівіл, ад якога вядуць праўдзівую частку радавода нашчадкаў гэтага славу-тара роду.

Наступны ўласнік — Мікалай, сын Юрыя. Пасля заўчаснай смерці якога ўдава апошняга, Галышка з Кмітаў, у 1568 годзе пралала маёнтка літоўскаму падканцлеру Астафію Валовічу. Таму самаму, які не толькі налазіў зямельную рэформу ў ВКЛ (“Валочная памера”), але і ўвёў ва ўжытак другую рэдакцыю Статута ВКЛ (1566). У якім быў параграф, які забараняў замежнікам набываць зямлю ў ВКЛ. Праз пару гадоў пасля таго Астафія Валовіч, які і іншыя патрыёты ВКЛ, адчайна супраціўляліся заключэнню на ўмовах Польшчы “Люблінскай уніі” (1569). Уніі, якая вывела на сусветны прастор новую еўрапейскую дзяржаву — Рэч Паспалітую. Вліклі ўплыў на Астафія Валовіча меў славуны дзеяч — тэолаг і асветнік Сымон Будны. Які прывёў Валовічу свой твор “Апраўданне грэшнага чалавека перад Богам” (Нясвіж, 1562).

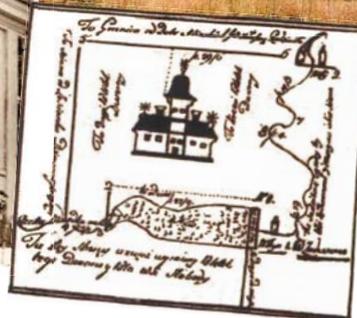
У траўні 1578 года “пан трошкі кашталіян, падканцлер ВКЛ” Валовіч, прадаў “маёнтка Свержня Ноугародскага ваяводства і дварца

Кавалёўшчына” ва ўласнасць дворнаму маршалку ВКЛ Мікалаю Крыштафу Радзівілу “Сіротке”, уласніку замка ў Міры. Гэты замак, як і іншыя ўладанні, надворны маршалак ВКЛ, “граф на Міры” Юры Ільвіч, сваім тастаментам пералаў “Сіротке”, якога раней “усынавіў”. Сваю непазычлівую “Нясвіжскую ардынацыю” Радзівілы, з дазволу караля, заснуоць пазней. “Сіротка”, дарчы як і Валовіч, быў адчайным патрыётам ВКЛ і таксама не жадаў падпісваць Акт “Люблінскай уніі”. Але пазней, пад паргозай канфіскацыі зямель, якія засталіся на Падляшшы, усё ж скарыўся.

НОВЫЯ ГАСПАДАРЫ МАЁНТКА

У 1582 годзе Кавалёўшчына ізноў змяніла гаспадара. На доўгі час маёнтка становіцца “цэнтральнай рэзідэнцыяй” старога вялікалітоўскага роду Слушкаў. Галышка з Кмітаў, жонка крычаўскага старога Мікалая Слушкі, набывае ў гаданага Мікалая Радзівіла частку правабярэжжа Нёмана шляхам “абмену на свае левабярэжныя землі ў Ноугародскім павеце, з цэнтрам у Жашэрава”. Пазней, 14 кастрычніка 1597 года, у Наваградку нашчадкамі Мікалая, сынамі — Мікалаем, Крыштафам і Аляксандрам, быў складзены акт падзела спадчыны. “А (на частку) мою, мене, Александра Николаевича Ковалевича над речкою Оудежю...” Як піша спадар Лагушкіна, на падставе аналізу дакументаў Аляксандра Слушкі выяўлена, што пераважная частка карэспандэнцыі да Радзівілаў (а Слушка быў іх кліентам — ад рэд.) напісана ў Кавалёўшчыне, прынамсі ў першай трэці XVII стагоддзя. Атрымліваецца, што Кавалёўшчына магла адыграваць ролю “Генеральнага штаба” Слушкаў. Прынамсі суды, 5 ліпеня 1641 года, судчы з Вілыні на Наваградскі сойм, завітаў яшчэ адзін важны персанаж — князь Багуслаў Радзівіл. Праўда не на госці, а каб пазычыць 5000 злотых. Вельмі цікава, што Альбрэхт Станіслаў Радзівіл, вялікі канцлер ВКЛ, аднойчы назваў Слушку “з малага рода вялікі сенатар”. Слушкі, які і Валовічы, і Радзівілы да пары былі пратэстантамі, але надышоў і іх час у чарговы раз змяніць веру. Згодна з новымі паведам. Адначыць свой пераход з калывінізма ў каталіцтва Аляксандр Слушка вырашыў традыцыйным чынам — пабудаваў у сваім маёнтку касцёл. У 1623 годзе Аляксандр і яго жонка Сафія-Канстанцыя выдалі прывілей, на заснаванне ў сваім мястэчку касцёла і кляшара дамініканаў. Не магло абсысці ў прывілеі без Кавалёўшчыны — “у гаданым мамі спадчынным мястэчку, тут жа, пры браме, судчы з Кавалёўшчыны на правай руцэ, насупраць рускай (уніяцкай — ад рэд.) царквы...” Пазней, у 1640-м, драўляны касцёл змянілі на каменны, які ад таго часу стаў месцам апошняга спачыну прадстаўнікоў роду. Дарчы, цікава згадка пра адносны паміж дамініканамі і уніятамі знайшліся ў кнізе гісторыка Дзяніса Лісейчыкава “Візіты уніяцкіх царкваў Мінскага і Наваградскага сабораў 1680—1682 гг.”. Айцец Марцін Панкевіч, жыцця прыкладнага, пратэставаў, што “мае вялікую перашкоду ад ксэндзоў дамініканаў у сваёй парафіі ў даванні шлюбаві і хроставі людзям грэцкай рэлігіі”. А дамінікане, маючы вельзныя і прыгожы касцёл, кляштар і патрымку зможных родаў, зразумела толькі нарошчвалі абароты. Неўзабаве ў іх з’явіўся і свой

Сядзібны будынак (2020).
Фота З.Юркевіч

Сядзібны дом маёнтка Кавалёўшчына. Малюнак з інвентарна пачатку XVIII стагоддзя

святы. Ксёндз Фабіян, які ад пачатку стаў пры стырне стаўбцоўскіх дамініканаў, і, калі казаць жартоўна, “пасля смерці пачаў актыўную лекарскую дзейнасць”. Асабліва паспяхова ён вылечваў ад каўтуна, а таксама змагаўся з нячысцікамі ўсіх тыпаў. Таму ахвочых прыкласці да труны не бракала. У свой час пісьменнік Дзяніс Фанвізін (Фанвізін), аўтар “Недарасія”, праехаўшы праз Стоўбцы, пакінуў у дзёніку поўны распачы запіс — “27-го абедзіла в местечке Столбцах, где лежат мощи святого Фабяна, удивляющего всю Польшу чудотворениями. Я ходил его смотреть и, признаюсь вам, что не видел сам, не поверил бы тому, как люди до безумия могут быть суевежны. Главное сего святого искусство состоит в изгнании чертей из беснующихся. Удивление достойно, какие плуты, из каких плутов ничего не изгоняя, обогащаются и купаются в душах таких простаков, какковы поляки. Словом, суеверие здесь дошло до невероятной степени и в самих жителях”.

АД КАВАЛЁЎШЧЫНЫ СТОЎБЦЫ ПАЙШЛІ

У прывілеі 1623 года Слушкі згадалі сваё спадчынае мястэчка, праўда, не назваўшы яго па імені. Толькі 13 траўня 1632 года Стоўбцы з’яўляюцца ў дакументах пад сваёй сённяшняй назвай. І вась з-за чаго. Радзівілы, якія здаўна трымалі ў сваіх руках левы бераг Нёмана з портам у мястэчку Свержань, не ўсцешліся, калі насупраць, праз раку, Слушкі заснавалі мястэчка і нават свой порт. Разгарэлася гандлёвая вайна. Запахла портахам і забразна-

талі латы. Але ж пайшоў хваці ўлягліся-утойдаліся. Цяпер Стоўбцы — горад, а Свержань — вёска. Вось так “малы род Слушкаў” перамог “усемагутных Радзівілаў”. І абмяркоўвалі Аляксандр і Сафія Слушкі тактыку і стратэгію заснавання (ці, развіцця — ад рэд.) “спадчыннага мястэчка”, ні дзе-небудзь, а менавіта ў Кавалёўшчыне.

Далейшая гісторыя гэтага маёнтка будзе намі расказана канспектна. Сын Аляксандра Багуслаў, якога, магчыма, назвалі ў гонар сямейнага патрона Багуслава Радзівіла, стаў уласнікам слушкавых маёнткаў — Кавалёўшчыны, Стоўбцаў і іншых у 1647 годзе. Неўзабаве, на тры гады ён знае маёнткі Камень і Кавалёўшчыну “ў заставу” свайму брату Жыгімонту. А далей, у сваім тастаментам, складзеным у вайсковым лагery пад Варшавай 9 чэрвеня 1658 года, ён запісвае Кавалёўшчыну са Стоўбцамі і Валожын сваёй жонцы “прыжыццёва”, а дачцы Канстанцыі — 50 000 злотых.

Ажанілася Канстанцыя Слушка з Уладзіславам Дэнгафам, прадстаўніком старога прускага роду. Гэты “чалавек вайны” загінуў 7 кастрычніка 1683 года пад Парканами (Венскі паход). З-за таго, што знешне ён меў падобнасць да караля Яна III Сабескага, туркі палічылі, што іх ахвіра — сам кароль. Таму ад вялікай радасці алескі галаву Дэнгафу, накалолі яе на дзідзі і цягалі па сваім табары. Апошнім Дэнгафам, які мог стаць на ганку кавалёўскай сядзібы, відаць, быў сын Уладзіслава, генерал-маёр і рускі ваявода Станіслаў Эрнст. Які, дарчы, таксама не зажаўся на гэтым свеце. Яго ўдава Марыя Сафія Сеняўская пайшла другім шлюбам за Аўгуста Аляксандра Чартарыскага. Цікава, што на хросце Марыі, якая была дачкой вялікага гетмана кароннага, прысутнічалі маскоўскі цар Пётр I і кароль Аўгуст II Саксонскі Моцны.

У 1831 — 1832 гадах Кавалёўшчына і іншыя маёнткі Чартарыскіх былі канфіскаваны расійскімі ўладамі. Прычынай таму стала тое, што Адам Чартарыскі, той самы пазнейшы выбітны дзеяч эміграцыі, падтрымаў паўстанне. Маёнткаў стаў казённым.

У XIX стагоддзі, у 1868 годзе, невядзліва частку буйнога маёнтка з сядзібай за “б 104 р. 34 коп.” набыў тытулярны саветнік канцэлярыі

Менскага губернатара Уладзіміра Міхайлавіча Сцяпанавіча. Гэта быў даволі дробны чыноўнік і свой плагіж ён расіяніў аж да 1888 года. У 1871 годзе па ўчастку зямлі, прададзенай ім «обществу Московско-Брестской ж.д.» прайшла частка чыгуны, якой мы сёння актыўна карыстаемся. За Сцяпанавым уласнікам стаў Пётр Фёдаравіч Чалоўскі. Брат якога, Міхал, быў перад 1917 годам «Председателем Минской землеустроительной комиссии».

ЗА КРОЎНА ЗАПРАЦАВАННЯ ГРОШЫ

Удалося знайсці звесткі і пра апошняга законнага ўласніка Кавалёўшчыны. Ім з'яўляецца Вялянцін Аршоў з Гданьска. Яго бацька Геранім Аршоў з суседняга шляхецкага засценка Аршоў, вярнуўшыся з заробкаў ЗША, набыў у «малалетняя Чалоўскага» гэты фальварак. Трэба адзначыць, што ў Заходняй Беларусі, акупаванай Польшчай, тым не менш яшчэ «працавала» такое паніжце, як «прыватная ўласнасць». Таму ў Аршоў засталіся дакументы на маёнтак і нават сямейны фотаздымак. Які класце канец спрэчак ці паванніны гэты будынак (як у пашпарце), ці даваенны (як насамрэч).

Пасля выезду Аршоў у 1945 годзе ў Польшчу іх маёмасць была нацыяналізавана. Там размесціўся спярша дзіцячы дом, потым школа-інтэрнат. Пры якой з'явілася трохпавярховая школа і іншыя будынкі. Але сядзіба і яшчэ пара старых будынкаў бяспрэчна вылучаюцца сваёй архітэктурнай сярод гэтых гмахаў савецкага часу.

Пасля закрыцця ў 2002 годзе школы комплекс з 17 пабудов набыў менскі праймальнік. Ён разам з нейкай брытанскай фірмай планаву ўрабіць там невялікі комплекс для адпачынку. Але ў 2019 годзе цэнтр адпачынку не з'явіўся. У дадатак некаторыя будынкі пачалі развальвацца. Таму, з-за парушэння дамовы, праз суд комплекс быў нацыяналізаваны другі раз.

ЯКОЕ Ж ВЫЙСЦЕ?

Падаецца, выйсце адно. Улічваючы выгоду месца-распаляжэнне на ўскрайку Стоўбцаў, у далечыні ад мітусні, найчасцей мясца, выдатнай захаванасці трох старых каменных будынкаў, а можа і некаторых старых гаспадарчых, якія хаваюцца ў гушчары за сядзібай, тут, у Кавалёўшчыне, варта было б, як падказвае логіка, зрабіць музей. У Стоўбцах няма пакуль краязнаўчага музея, але ж непадалёк праходзіць «Шлях Коласа». Ён пачынаецца з Мікалаёўшчыны і выходзіць на Стоўбцы праз некалькі кропак. Кавалёўшчына-Задвор'е ляжыць фактычна на прамой лініі і можна было б пачынаць маршрут адтуль. А

дзякуючы такой багатай гісторыі, пра якую вы даведліся зараз, візіт у Кавалёўшчыну, без сумневу, запомніўся б турыстам надоўга. Таксама гэта месца выдатна падыходзіць для розных мерапрыемстваў — фестываляў, пленэраў, канферэнцый і ўвогуле проста для адпачынку.

ЯК ПІЛІП З КАНАПЕЛЬ

Дадам, што да сядзібы ў пакуль што занятым парку, хаваецца шэраг гаспадарчых пабудов. Цікаваць выклікаў адзін, з добрага бруса (пазней, з нейкай патрэбы да яго прыбывалі цагляныя часткі).

Ва ўсялякім разе немалы па плошчы парк з гэтымі пабудовамі і выдатнай пляцоўкай можна было б выкарыстоўваць для правядзення розных масавых мерапрыемстваў. І ў гэтым сэнсе мае вялікі «плюс» у сваю карму, як будучага гісторыка-культурнага цэнтру.

Сам сядзібны будынак узнікае раптам, як «той Піліп». Бо з боку парка да яго шчыльна падступаюць дрэвы. І ўжо з першага позірку стала зразумела, што ён не 1948 — 1949 гадоў пабудовы, як пераконваў «пашпарт аб'екта». Пасля аб'ядоў будынка навобмацак, і звонку і знутры, я пераканаўся, што ён значна старэйшы, а таксама знаходзіцца ў выдатным стане. Сабраная падлога ды дзе-нідзе выпянутыя рамы не ствараюць для яго небяспекі. Адзінае, што выклікае трывогу — некалькі праблемных кропак на столі. Відаць, там працякае шчыфэрны дах. Але гэта невялікая праблема. Што тычыцца вокнаў, то на добры густ неадкладна патрэбна кансервацыя. І ў гэтай справе месцовым уладам маглі б дапамагчы валанцёры. Акрамя занябанга падворка ёсць яшчэ дзве пабудовы, якія адразу выхоплівае вока. Адна з іх амаль насупраць сядзібы, а другая, з невялікімі кантэрафэрамі, крыху далей. Адзінае, што замінае агульч прыгасць месца (бо нездарма ж першы ўласнік Кавалёўшчыны ўзяў дом на пагорку — ад рэд.), гэта будынкі савецкага часу — велізарны гмах знутры школы-інтэрната і некалькіх напаяўруйнаваных аварыйных будынкаў парослых хмызамі. Падаецца ў наш час, нават пры наўнасці жадання і п'юных грошаў, ім знайсці годнае прымяненне будзе, здаецца, цяжка.

Пазней прапастаўнікі мясцовай улады запэўнілі, што знос гістарычных пабудов не плануецца.

Спаздзяюся тая гісторыя, якой мы дзелімся з чытачамі, знойдзе вокліч і ў Стоўбцах. І праз нейкі час там з'явіцца яшчэ адна кропка турыстычнага маршруту па Стаўбцоўшчыне.

Ну, а мы са свайго боку гатовы дапамагчы інфармацыяна.

P.S. Наперадзе нас чакаюць гісторыі іншых праблемных маёнткаў.

(Пачатак у № 36 — 37)

Напрыканцы расказам пра завяршэнне жыццёвага шляху славагата друкара Гальяша Капівіча, а таксама пра лёс яго сям'і. Закранем версіі паходжання роду і месца нараджэння гэтай славагатай постаці. Тым больш, што пра Капівіча і да гэтага часу кажуць далёка не ўсе.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Радавод Капівічаў

Частка III, апошняя

ЗАЛЕГЧЫ НА ДНО У АМСТЭРДАМЕ

У 1676 годзе, відаць неўзабаве пасля шлюбу Гальяш Капівіч, лепшы студыёз Службы гімназіі, пакідае радзіму. Як вынікае са сціплай звесткай у ВКЛ ён больш не вярнуўся. Дваццаць наступных гадоў Капівіч аддаў іншай зямлі, бо вырашыў асесці ў Амстэрдаме. Вельмі магчыма, што там ён працягнуў сваю адукацыю, і праз нейкі час заняў пасаду пастара ў адным з тамтэйшых сабораў. А ў 1698 годзе ізноў круты паварот — знаёмства з вандруючым маскоўскім царом Пятром. Ад таго часу, за малым выключэннем, Капівіч «працаваў» на маскоўскую асвету». Па дамоўе з царом Капівіч перакладаў і выдаваў для маскавітаў найноўшыя заходнія творы. Але ў 1708 годзе зноў змяніў сваё месца жыхарства — на гэты раз прыехаў у Маскву і па-ступіў перакладчыкам у Пасольскі прыказ — месца, дзе круціліся жорны маскоўскай знешняй палітыкі. Цікава, што амаль у той самы час мы бачым сярод «талмачоў» прыказа людзей, якія па паходжанні хутчэй за ўсё могуць належыць да старажытных беларускіх земляў — Ігната Рудакоўскага і Рыгора Шыдлоўскага. Нагадаем, што гэта былі часы «Паўночнай вайны» (1701 — 1729 гады) і як раз ў 1708-м Капівіч, разам «с дочкушчой» перабраўся ў Маскву, дзе атрымаў стаўку 200 рублёў на год. Апошняя дваццаць гадоў яго жыцця няблага даследаваны савецкімі і польскімі гісторыкамі. Таму, каб не пераклаваць тое, што можна

прачытаць у Вікіпедыі, спынімся на тым, што туды не патрапіла.

АПОШНЯЕ КАХАННЕ

У 1885 годзе ў «Библиографе», вестнике литературы, науки и искусства» былі апублікаваны звесткі пра сям'ю Капівічаў. Гаворка ў ім шла пра рукапісы і кнігі, якія засталіся пасля смерці выдатнага друкара (12 (23) верасня 1714 г.). У справе згадвалі ўдаву Капівіча, «Маршу

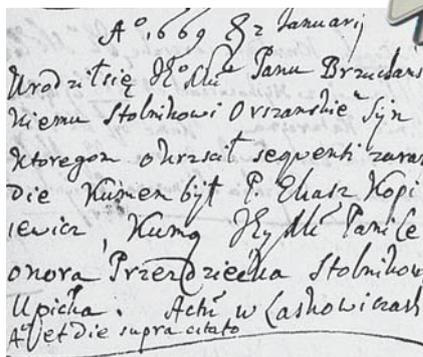
КАПІВІЧ ЦІ КАПІЕЎСКІ?

Пачынаючы з 1653 года, ад першых (знойдзеных) згадак прадстаўнікоў гэтага роду ў ВКЛ, іх прозвішча мела выразны канчаток «-WICZ». Праўда пісалася само прозвішча з варыянтамі — Korpiewicz, Korpiewicz, Korpiewicz. То-бок, то яны Капівічы, то Капівічы, то Капівічы. І нідзе і ніколі яны не былі запісаны Корпiewski. Гэта, вядо-

увогуле — бяда...

ЛЯХАВІЧЫНА, МСЦІСЛАЎШчыНА ЦІ КАПІВІЧЫ?

Сёння ў Беларусі існуюць два асноўных канкурэнта ў справе, якому рэгіёну звацца малой радзімай Капівіча. Першы з іх — Ляхавічына, другі — Мсціслаўшчына. Падставіў для таго і другога з'яўляюцца толькі словы пра цяжкі дзіцячы лёс самога Капівіча (гл. I частку ў № 36 «К»).

Первая згадка імя Гальяша Капівіча ў дакументах, 1669 год.

Андреева доч, да доч Анна; иноземца портного мастера Иванова жена Аскокова».

Значна больш давадак пра Капівіча было ў зборніку «Описание изданий, напечатанных при Петре I (1958 г.)». Аўтарка аднаго з нарысаў Таццяна Быкава выказала думку, што шлюб з другой жанчынай Капівіч узяў пасля 1708 года, маючы дачку ад першага. І, што самае цікавае, і ад другога шлюбу таксама былі дзеці (меў Гальяш Капівіч, калі верыць афіцыйнай ханалогіі, 59 — 60 гадоў). Яго ўдава (яна прапісваецца то Марыя, то Кацярына Андреева дачка) пісала чыноўнікам Пасольскага прыказа (студзень, 1715 год), што: «просит чем бог по сердцу положить в приказ, что б мне рабе вашей после мужа моего з детьми своими сиротами во всеконечной скудости не быть и меж двор не скитатца».

На сённяшні дзень нашы веды пра нашчадкаў Капівіча абрываюцца, але хто ведае, можа, яны і да гэтага часу жывуць у Расіі і падпісваюцца прозвішчам Капівіцкі.

Вёска Капівічы, Менскі раён. Фота З.Юркевіч, 2020

ма, датычыцца і самога Гальяша. Але звязваючы з Пятром I п'юныя працоўныя ста-сункі, Капівіч раптам пачаў падпісваць свае лісты як *Копиевский*. Такі ж варыянт прозвішча стаіць і ў кірылічных кнігах, выдзеленых Капівічам. Пры гэтым кнігі, якія друкаваліся для замежнага спажыўца, падпісаны па ранейшаму — *Korpiewicz*. (Толькі пад такім прозвішчам ён быў вядомы Каралеўскаму прускаму таварыству навук, з прэзідэнтам якога Готфрыдам Ляйбніцам, нібыта меў асабістае ліставанне.)

То-бок Капівіцкі — варыянт для маскавітаў, які «*литвин реформатарской веры, прапаведник*» з нейкай прычыны прышчэпіў сабе. Цікава было б даведацца пра матывацыю такога крока, але ўспамінаў Капівіч не пакінуў. Адзначу, што ніякіх праблем з-за таго, што яго ведалі і як Капівіча, і як Капівіцкага наш зямляк не займеў. А вось у наш час, на падставе канчатка-кій, Капівіча раптам абвясцілі выбітным паялком. З гэтым канчаткам у нас, жартуючы,

Прапаную разгледзіць трэці варыянт — Меншчыну. Адроз за менскай калывавай дарогай, блізу станцыі метро Малаінаўка, з сярэдзіны XVI стагоддзя вядома вёска Капівічы (раней Капівічы). Разам з іншай вёскай Скарынічы (сімвалічная паспелка — ад рэд.) яны ўваходзілі ў склад маёнтка Лошыца, які належаў князям Заслаўскім і Друцкім-Горскім, Дастаеўскім і іншым. У вёсцы Капівічы жылі як баяры, так і цяглыя людзі. Ці не там карані роду Капівіча? Тым больш, што сваякі першай жонкі Капівіча Алены Жыдовіч, Ратамскія, былі сваякамі і Друцкім-Горскім. Мяркую, калі-небудзь мы яшчэ вярнемся да гэтай загадкі.

P.S. Дарэчы, у бліжэйшым нумары «Беларускага гістарычнага часопіса» таксама выйдзе артыкул пра радавод Капівічаў — сумесная праца гісторыкаў Людмілы Івановай і Дзяніса Лісейчыкава.

Падарожжа ў прасторы і часе

З даўня часоў маляўнічы пейзаж на месцы злучэння рэк Свіслачы і Лошыцы прывабліваў мастакоў. Стары парк, алеі, вежавыя дрэвы, мураваная сядзіба і драўляныя флігель, руіны млыноў і сам крайці Лошыцы ствараюць асаблівы настальгічны настрой, такі рэдкі для сучаснага мегаполіса. Менавіта ім прысвечана выстава жывапісу, графікі і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якая працуе ў музеі "Лошыцкая сядзіба".

Тут дэманструюцца творы Віктара Барабанцава, Веры Біліндай, Віктара Варанкевіча, Ларысы Зарубнай, Валянціны Іваньковай, Алесі Іса, Івана і Юрыя Козелаў, Вячаслава Кубарава, Юліі Мардванюк, Віктара Нямцова, Міхаіла Рагалевіча, Яўгеніі Сухаверхавай, Станіслава Федчанкі, Валерыя Шкарубі. Дзякуючы пластычным і кампазіцыйным магчымасцям, яркім каларыстычным вынаходніцтвам, таленавіты мастак адлюстравіў прыгажосць Лошыцы, прыпаднеслі наведвальнікам сваё асабістае ўспрыманне гэтай унікальнай гісторыка-культурнай каштоўнасці беларускай сталіцы.

Аўтары адлюстравілі прыгажосць Лошыцы, прыпаднеслі наведвальнікам сваё асабістае ўспрыманне унікальнай гісторыка-культурнай каштоўнасці сталіцы.

Па матэрыялах прэс-рэліза музея "Лошыцкая сядзіба"

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

"Сусвет Яэпа Драздовіча"

Выставы:

- Выстава "Пейзаж. Светаўспрыманне" — да 27 верасня.
- Выстава "Нямецкі жывапіс і гравюра XVII — пачатку XX стагоддзя" (з калекцыі музея) — да 25 кастрычніка.

■ Сумесны культурна-адукацыйны праект-квэст Нацыянальнага мастацкага музея і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны "Аб Вялікай Айчыннай..."

■ "Фердынад Рушчыц": віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.

■ Віртуальная выстава "Юбілей беларускага камсамола" (да 100-годдзя ЛКСМБ).

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава жывапісу Паўла Кандрусевіча Magnificat — да 22 верасня.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
- Майстар-клас па традыцыйнай тэхніцы роспісу вялікодных як "Пісанкі". Кожную нядзелю а 12-й.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Пераможны сорак пяты: ад Берліна да Нанкіна", прысвечаная 75-годдзю

заканчэння Другой сусветнай вайны — да 31 кастрычніка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара" (у складзе пастаяннай экспазіцыі).
- Аўтарская выстава карцін Алеся Сурава "Паштоўкі з мястэчка" — да 15 лістапада.
- Выставачны праект "Прыгажосць і мода XX стагоддзя" з рэтра-калекцыі Таццяны Федосавай — да 20 кастрычніка.
- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейсіка, 1.

- Выстава работ маладых мастакоў Вольгі Паляковай, Вольгі Яноўскай і Таццяны Красільнікавай "Мой Нясвіж" — да 5 кастрычніка.
- Рагуша: г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Слуцкая Брама:

- Выстава каталіцкіх, уніяцкіх і праваслаўных крыжоў розных гістарычных перыядаў "Крыж: арыенцір, сімвал, памяць" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гоці да Пяне Каханку".
- Экскурсія з элементамі

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМІШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

- Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяіх "Інтрыгі Купідона".
- Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
- Музейная фоталяўцоўка.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Выстава твораў беларускага мастака-графіка Уладзіміра Басалыгі "Мая споведзь" (да 80-годдзя творцы).
- Юбілейная выстава "Армагедон" беларускага мастака Алеся Мары (Аляксея Маранкіна) (да 80-годдзя мастака).
- Персанальная выстава мастака-графіка Андрэя Басалыгі "Анталогія" (да 50-гадовага юбілею). Да 20 верасня.
- Юбілейная выстава "Думкі. Вобразы" скульптара Вольгі Мурашка. Да 20 верасня.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Проспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.

Проспект Пераможцаў, 5.

Вуліца Рабкораўскага, 17.

Проспект Незалежнасці, 68, В.

Вуліца Лабанка, 2.

*

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 20 — "Рамза і Джульета" С. Пракоф'ева. Дыржор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.
- 21 — "Кармэн" Ж. Біза. Дыржор — Андрэй Галанаў.
- 22 — "Стварэнне свету" А.Пятрова. Дыржор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.
- 23 — "Вяселле Фігара", Вольфганг Амадэі Моцарт. Дыржор — Алег Лясун.
- 24 — "Карміна Бурана" К.Орфа. Дыржор — Алег Лясун.
- 25 — "Вілісы. Фатум" Дж. Пучыні. Дыржор — Іван Касцянін.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Кралоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

- 22 — "Кар'ера доктара Рауса" (гістарычная недакладная трагікамедыя) Аляксандр Гарцуёў.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 19 — "Папалушка, або Крыштальевыя чаравічкі" (чароўная казка) Ш.Пяро. Пачатак аб 11-й.
- 20 — "Асцярожна, Соня!" (правільна па тэхніцы бяспекі для маленькіх сабак і неслухмяных дзяцей) А.Усачова. Пачатак аб 11-й.
- 23 — "Забудзеная душа, або Пакаранне грэшніка" (дыдактычная драма для дарослых) Я.Баршчэўскага. Пачатак а 18-й.
- 24 — "Калабок" (казка-гульня на 1 дзёну) Д.Зімніцкай. Пачатак а 18-й.

Стыпендыяльная праграма Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча Gaude Polonia

Нацыянальны цэнтр культуры ў Варшаве аб'яўляе набор на XX конкурс (на 2021 год) стыпендыяльнай праграмы Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча Gaude Polonia.

Праграма Gaude Polonia прызначана для маладых твораў і перакладчыкаў з краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, у першую чаргу з Беларусі і Украіны.

Стыпендыяльнае знаходжанне ў Польшчы пачнецца 1 лютага і будзе доўжыцца да 31 ліпеня 2021 года.

Набор удзельнікаў ажыццяўляецца на конкурснай аснове.

Кандыдаты павінны валодаць польскай мовай на базавым узроўні.

Заяўкі прымаюцца да 15 кастрычніка 2020 года.

Неабходныя дакументы:

— заяўка на атрыманне стыпендыі;

— мінімум 2 рэкамендацыі ад вядомых у абранай кандыдатам галіне дзейнасці твораў;

— партфолія ў папярэвым выглядзе, на флэшцы ці на CD / DVD.

Заяву на ўдзел можна падаць праз **Польскі Інстытут у Мінску** (Мінск, вул. Валадарскага, 6) або непасрэдна ў **Нацыянальны цэнтр культуры ў Варшаве** (01-231 Варшава, вул. Плоцка, 13).

Падрабязная інфармацыя аб Праграме, умовах удзелу і бланкі анкет на старонцы: <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/stypendia/programy/gaude-polonia/dokumenty>.

Дадатковую інфармацыю можна атрымаць у Нацыянальным цэнтры культуры ў Варшаве (тэл. +4822 3509530, e-mail: bberdychowska@nck.pl).

